

Bakalářská práce

Vzájemné ekonomické vztahy České republiky a Brazílie

Studijní program:

B0488A050006 Mezinárodní ekonomické vzta-
hy

Studijní obor:

Mezinárodní obchod

Autor práce:

Jakub Jan Záliš

Vedoucí práce:

doc. Ing. Zuzana Pěničková, Ph.D.
Katedra marketingu a obchodu

Liberec 2024

Zadání bakalářské práce

Vzájemné ekonomické vztahy České republiky a Brazílie

Jméno a příjmení:

Jakub Jan Zálíš

Osobní číslo:

E21000207

Studijní program:

B0488A050006 Mezinárodní ekonomické vztahy

Specializace:

Mezinárodní obchod

Zadávací katedra:

Katedra marketingu a obchodu

Akademický rok:

2023/2024

Zásady pro vypracování:

1. Pojetí obchodních politik.
2. Nástroje zahraničního obchodu.
3. Základní informace o Brazílii.
4. Obchodní výměna mezi ČR a Brazílií.
5. Vyhodnocení aktuálního stavu.

Rozsah grafických prací:
Rozsah pracovní zprávy: 30 normostran
Forma zpracování práce: tištěná/elektronická
Jazyk práce: čeština

Seznam odborné literatury:

- ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD, 2023. Český statistický úřad. online. In: *Český statistický úřad*. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/czso/domov>. [citováno 2023-09-24].
- DANIELS, John Day; Lee H. RADEBAUGH; Daniel P. SULLIVAN a Reid William CLICK, 2022. *International business: environments & operations*. Seventeenth Edition, Global Edition. Harlow London: Pearson Education Limited. ISBN 978-1-292-40327-4.
- DUMITRESCU, Iulia Monica, 2019. Brazil Export Sectors. A Comparative Example with the European Market. online. *Revista de Management Comparat International*, roč. 20, č. 5, s. 519–529. Dostupné z: <https://doi.org/10.24818/RMCI.2019.5.519>.
- KRUGMAN, Paul R.; Maurice OBSTFELD a Marc J. MELITZ, 2023. *International economics: theory & policy*. Twelfth edition, global edition. Harlow London: Pearson Education Limited. ISBN 978-1-292-40971-9.
- MERCOSUR, 2023. MERCOSUR Official Website. online. In: *MERCOSUR*. Dostupné z: <https://www.mercosur.int/en/>. [citováno 2023-09-24].

Vedoucí práce: doc. Ing. Zuzana Pěničková, Ph.D.
Katedra marketingu a obchodu

Datum zadání práce: 1. listopadu 2023
Předpokládaný termín odevzdání: 31. srpna 2025

doc. Ing. Aleš Kocourek, Ph.D.
děkan

L.S.

doc. Ing. Zuzana Pěničková, Ph.D.
garant studijního programu

V Liberci dne 1. listopadu 2023

Prohlášení

Prohlašuji, že svou bakalářskou práci jsem vypracoval samostatně jako původní dílo s použitím uvedené literatury a na základě konzultací s vedoucím mé bakalářské práce a konzultantem.

Jsem si vědom toho, že na mou bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb., o právu autorském, zejména § 60 – školní dílo.

Beru na vědomí, že Technická univerzita v Liberci nezasahuje do mých autorských práv užitím mé bakalářské práce pro vnitřní potřebu Technické univerzity v Liberci.

Užiji-li bakalářskou práci nebo poskytnu-li licenci k jejímu využití, jsem si vědom povinnosti informovat o této skutečnosti Technickou univerzitu v Liberci; v tomto případě má Technická univerzita v Liberci právo ode mne požadovat úhradu nákladů, které vynaložila na vytvoření díla, až do jejich skutečné výše.

Současně čestně prohlašuji, že text elektronické podoby práce vložený do IS/STAG se shoduje s textem tištěné podoby práce.

Beru na vědomí, že má bakalářská práce bude zveřejněna Technickou univerzitou v Liberci v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb., o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších předpisů.

Jsem si vědom následků, které podle zákona o vysokých školách mohou vyplývat z porušení tohoto prohlášení.

Vzájemné ekonomické vztahy České republiky a Brazílie

Anotace

Bakalářská práce se zabývá vzájemnými ekonomickými vztahy České republiky a Brazílie. Je zaměřena na porovnání těchto dvou ekonomik a jejich vzájemné obchodní vztahy. Nejprve práce přibližuje obchodní politiky v mezinárodním obchodě včetně jejich základních směrů, dále jsou také popsány tarifní a netarifní bariéry zahraničního obchodu a jeho indikátory. Následně je součástí práce pohled na obecné informace o Brazílii, její využití tarifních a netarifních bariér a srovnání ekonomiky této země spolu s ČR pomocí vybraných ekonomických ukazatelů. Práce také popisuje potenciální dopady obchodní dohody EU-Mercosur a představuje obchodní výměnu mezi ČR a Brazílií, včetně komoditní struktury. Na konec je zhodnocen současný stav a prezentováno několik úspěšných firem a odvětví, která mají potenciál pro české exportéry v Brazílii.

Klíčová slova

Brazílie, Česká republika, export, import, mezinárodní obchod, obchodní bariéry, obchodní dohoda EU-Mercosur

Mutual Economic Relations of Czechia and Brazil

Annotation

The bachelor thesis deals with mutual economic relations between the Czech Republic and Brazil. It is focused on the comparison of these two economies and their mutual trade relations. Firstly, in the thesis are introduced trade policies in international trade including its basic directions, then tariff and non-tariff barriers to foreign trade and its indicators are also described. Subsequently, in the thesis there is included a look at general information about Brazil, its use of tariff and non-tariff barriers and a comparison of the country's economy along with the Czech Republic using selected economic indicators. The thesis also describes the potential implications of the EU-Mercosur trade agreement and presents the trade between the Czech Republic and Brazil, including the commodity structure. Finally, it assesses the current situation and presents several successful companies and industries that have potential for Czech exporters in Brazil.

Key Words

Brazil, Czechia, export, import, international trade, trade barriers, EU-Mercosur trade agreement

Poděkování

Tímto bych chtěl poděkovat doc. Ing. Zuzaně Pěničkové, Ph.D. za její čas, cenné rady a připomínky při vedení této práce.

Obsah

Seznam obrázků	12
Seznam tabulek.....	13
Seznam zkratk.....	14
Úvod.....	15
1 Pojetí obchodních politik.....	17
1.1 Obchodní politika v mezinárodním obchodě	17
1.2 Liberalismus	17
1.3 Protekcionismus	20
2 Nástroje zahraničního obchodu.....	21
2.1 Základní informace o obchodu.....	21
2.2 Indikátory zahraničního obchodu	22
2.3 Tarifní bariéry	24
2.4 Netarifní bariéry	26
3 Brazílie	30
3.1 Obecné informace o Brazílii.....	30
3.2 Zahraniční politika země	32
3.3 Ekonomika	36
4 Obchodní výměna mezi ČR a Brazílií	44
4.1 Základní informace o obchodních vztazích ČR a Brazílie	44
4.2 Aktuální obchodní výměna	46
4.3 Vyhodnocení aktuálního stavu.....	52
Závěr.....	54
Seznam použité literatury	57

Seznam obrázků

Obrázek 1: HDP na osobu v paritě kupní síly, vyjádřený v konstantních cenách z roku 2017 v USD v letech 2000 – 2022	36
Obrázek 2: Tempo růstu HDP v procentech v letech 2000 – 2022.....	37
Obrázek 3: Míra otevřenosti ekonomik ČR, EU a Brazílie v procentech v letech 2000 – 2022	38
Obrázek 4: Meziroční inflace v procentech v letech 2000 – 2022.....	39
Obrázek 5: Nezaměstnanost v procentech v letech 2000 – 2022.....	40
Obrázek 6: Obchod se zbožím mezi Brazílií a ČR v letech 2000 až 2023 v USD FOB.....	47

Seznam tabulek

Tabulka 1: Vážený průměr cel při importu z ČR do Brazílie dle upravené SITC rev. 2 v procentech za období 2017-2021.....	33
Tabulka 2: Vážený průměr cel při importu z Brazílie do ČR dle upravené SITC rev. 2 v procentech za období 2017-2021.....	33
Tabulka 3: Netarifní opatření užívána Brazílií a EU (ČR) dle členění UNCTAD	34
Tabulka 4: Největší obchodní partneři Brazílie v roce 2023.....	42
Tabulka 5: TOP 10 skupin importovaných produktů z celého světa do Brazílie v roce 2023	42
Tabulka 6: TOP 10 skupin exportovaných produktů z Brazílie do celého světa v roce 2023	43
Tabulka 7: TOP 10 položek vyvážených z ČR do Brazílie v roce 2023	48
Tabulka 8: TOP 10 položek dovážených z Brazílie do ČR v roce 2023.....	49

Seznam zkratek

ČR	Česká republika
EU	Evropská unie
FOB	vyplaceně na palubu (<i>Free on Board</i>)
HDP	Hrubý domácí produkt (<i>Gross Domestic Product</i>)
HS	harmonizovaný systém popisu a číselného označování zboží (<i>Harmonised Commodity Description and Coding System</i>)
NCM	společná nomenklatura Mercosur (<i>Nomenclatura Comum do Mercosul</i>)
OSN	Organizace spojených národů
SITC	Standardní mezinárodní klasifikace zboží
UNCTAD	Konference OSN o obchodu a rozvoji (<i>United Nations Conference on Trade and Development</i>)
USD	americký dolar
WCO	Světová celní organizace (<i>World Customs Organization</i>)
WITS	databáze mezinárodního obchodu WTO (<i>World Integrated Trade Solution</i>)
WTO	Světové obchodní organizace (<i>World Trade Organization</i>)

Úvod

Obchodní vztahy mezi národy představují historicky nejstarší a nejrozšířenější formu ekonomických vztahů mezi státy. Cílem této práce je vyhodnotit vývoj zahraničního obchodu mezi Českou republikou a Brazílií a identifikovat faktory, které mají nebo by mohly mít vliv na jeho průběh. Tato bakalářská práce se zaměřuje na sledování vývoje zahraničního obchodu od roku 2000 mezi Českou republikou a Brazílií. Nahlédne na potenciál brazilského trhu pro české exportéry a uvede aktuální úspěchy ve spolupráci.

První kapitola práce se zaměří na pojetí obchodních politik v zahraničním obchodě. Následně představí dva základní směry, a to liberalismus a protekcionismus. Liberalismus lze do určité míry chápat jako směr, který se snaží otevřít hranice států a podporovat zahraniční obchodní spolupráci. Historicky jeho vzniku napomohly některé obchodně liberální teorie, které budou popsány.

Opačně se na zahraniční obchod dívá protekcionismus. Historickým předchůdcem protekcionismu byl merkantilismus, který prosazoval omezování importů a maximalizaci exportů. Myšlenkou za tímto jednáním bylo, že země bohatne, pokud se zvyšuje množství zlata v zemi. Dnešní protekcionismus se však spíše snaží chránit domácí výrobce před zahraniční konkurencí.

Na to navazuje druhá kapitola, která definuje obchod například jako směnu komodit za finanční prostředky a zahraničním obchodem se tato směna stává v případě, že dochází k překročení hranic státu. Následně kapitola představuje ukazatele zahraničního obchodu, ty napomáhají porovnat zapojení jednotlivých ekonomik do zahraničního obchodu. Přiblíží také časové řady, představí mezinárodní klasifikace SITC a HS. Také podrobně rozebírá problematiku tarifních a netarifních bariér.

Třetí kapitola nabízí pohled na obecné informace o Brazílii, jako je její geografie, obyvatelstvo, politický vývoj. Brazílie je 5. největší zemí světa se svou rozlohou 8,5 milionů km², což je více než dvakrát rozloha celé Evropské unie. Počet obyvatel se pohybuje kolem 215 mil., a to dělá z Brazílie 7. nejlidnatější zemí světa, dle HDP je 9. největší zemí světa. Další podkapitola se zaměřuje na zahraniční politiku země, upozorní na její účast v ekonomickém uskupení Mercosur. Představí také obchodní

dohodu EU-Mercosur, která může být v budoucnu velice významnou pro obchodní vztahy. Kapitola se bude také zabývat potenciální uzavřeností brazilské ekonomiky s ohledem na výši cel a rozsahem netarifních bariér. Následně porovná ČR a Brazílii za pomoci vybraných makroekonomických ukazatelů. Jako poslední představí největší obchodní partnery Brazílie a její komoditní strukturu.

Na to navazuje čtvrtá kapitola bakalářské práce, ve které bude porovnána obchodní výměna ČR a Brazílie. Nejprve se tato kapitola zaměří na bilaterální dohody mezi ČR a Brazílií, následně podrobněji prozkoumá potencionální dopady obchodní dohody EU-Mercosur na obchodní výměnu ČR a Brazílie, zde se však čeká na ratifikaci této dohody. Další podkapitola bude charakterizovat aktuální obchodní výměnu, její výši a komoditní strukturu. Zakončena bude vybranými obchodními společnostmi, které jsou úspěšné na brazilském trhu nebo pocházejí z Brazílie a působí na tom českém. Poslední část kapitoly bude vyhodnocovat aktuální stav vzájemného obchodu.

Pro zhodnocení vývoje zahraničního obchodu mezi ČR a Brazílií jsou využity převážně data poskytovaná statistikami Mercosur, World Bank Open Data, World Integrated Trade Solution a UN Comtrade. Mimo zmíněné databáze je čerpáno také ze širokého spektra publikací a dokumentů mezinárodních institucí. Tato data jsou poté vyhodnocena pomocí komparativní metody, prostřednictvím deskriptivní analýzy a částečně pomocí deduktivní metody.

1 Pojetí obchodních politik

První kapitola bakalářské práce se zaměřuje na definování obchodní politiky v zahraničním obchodě. Následně se věnuje liberalismu a jeho vlivu na zahraniční obchod, zkoumá jeho základní principy a přínosy. Vedle toho je také věnována pozornost protekcionismu, jeho popisu a důsledkům pro mezinárodní obchodní vztahy. Cílem této kapitoly je představení těchto principů a poukázání na jejich vzájemné vazby.

1.1 Obchodní politika v mezinárodním obchodě

Zahraniční obchodní politiku lze chápat jako souhrn zásad a opatření, které stát dodržuje s využitím obchodně politických nástrojů. Společně s dalšími politikami státu, jako jsou například fiskální, měnová a sociální, stát tvoří svou hospodářskou politiku státu (Fojtíková, 2009). Přímé nebo nepřímé vládní intervence vedou ke sledování určitých ekonomických cílů skrze nástroje hospodářské politiky (Kerr a Gaisford, 2007). Při zabezpečování potřeb státu může však docházet ke střetům mezi zahraniční obchodní politikou státu a hospodářskou politikou nebo také zahraniční politikou (Fojtíková, 2009). Právě následující podkapitoly představují dva základní směry zahraniční obchodní politiky zemí, a to liberalismus a protekcionismus.

1.2 Liberalismus

Historicky se liberalismus ve světě začal prosazovat v průběhu 19. století, kdy se stal reformní silou v Evropě. Postupný vliv liberalismu rostl a přetvářel jak smýšlení, tak obchod celé Evropy, ale nejednalo se o jednoduchý ani rychlý proces. Liberální snahy byly však velmi tvrdě narušeny první a druhou světovou válkou. Další období liberalismu nastalo až po druhé světové válce, kdy dochází také ke globalizaci, jejímž základem je propojování světa. A tím i podpora liberálního přístupu v mezinárodním obchodě. Za centra liberalismu po druhé světové válce lze považovat západní Evropu, USA, Japonsko (Ball et al., 2023). V dnešní době pokračují snahy o uzavírání obchodních dohod, a tedy i úsilí dosahovat ekonomického růstu. Za země se sklony k liberální obchodní politice se dají považovat USA, Kanada, Velká Británie, Japonsko

a další, také například některé země západní Evropy (Daniels et al., 2022). I když zmíněné země lze považovat za spíše obchodně liberální, nastávají i zde situace, kdy politická vůle dočasně omezuje liberální obchodní politiku. Další část kapitoly se zaměří právě na základní teorie liberálního obchodu, které zásadně ovlivnily vznik tohoto směru smýšlení.

Jako jednu ze základních teorií o volném obchodě lze považovat teorii absolutních výhod, kterou publikoval Adam Smith v roce 1776 ve své knize Pojednání o podstatě a původu bohatství národů. V této teorii se zaměřuje na vyzdvihnutí potřeby specializace výroby v mezinárodní dělbě práce, a to se zaměřením na výrobu produktů, které stát zvládne vyrobit nejlevněji, tedy s naprosto nejmenšími náklady v porovnání s dalšími zeměmi (Fojtíková, 2009).

Smith věřil, že trh by určil specializaci země, ale absolutní výhoda země by byla buď přirozenou výhodou nebo získanou výhodou. Pod přirozenou lze například chápat podnebí nebo určitou surovinovou zásobu. Právě tyto odlišnosti vysvětlují, proč jsou některé produkty vyráběny v určitých oblastech světa. Velmi často alespoň základní zpracování surovin z dané země napomáhá snížit přepravní a další náklady na výrobu. Většinu dnešní výroby je možné označit jako získanou výhodu. Za získanou výhodu lze považovat produktovou nebo výrobní technologii. Produktová technologie je snadné odlišení výrobku od konkurence. Procesní technologie umožňuje zemi vyrábět určitý výrobek, který není jednoduše rozpoznatelný od konkurenčních, ale je možné vyrábět tento jeden produkt velmi efektivně. Pokud tedy stát vlastní produktovou nebo procesní technologii, má absolutní výhodu, ale pouze do té doby, dokud jiná země nezíská stejnou nebo lepší technologii (Daniels et al., 2022). Teorie absolutních výhod byla však překonána, protože je v reálném světě díky svým předpokladům nerealizovatelná. Ovšem poskytuje dobrý konceptuální rámec pro porozumění výhod zahraničního obchodu (Svatoš, 2009).

Za určitou nástavbu na teorii absolutních výhod lze považovat teorii komparativních výhod, jejímž autorem byl David Ricardo ve své knize Principy politické ekonomie a zdanění v roce 1817 (Krugman et al., 2023). Základem teorie absolutních výhod je, že při porovnání nákladů na výrobu dvou výrobků s jinou zemí, dokáže právě jeden z nich produkovat s nižšími náklady. Ricardo však uvažoval nad možností, co by se stalo, pokud by země byla schopna vyrábět vše s absolutní výhodou? Na tuto otázku

odpovídá právě teorie komparativních výhod. Ta naznačuje, že globální efektivní přínosy obchodu mohou stále nastat, pokud se země zaměřuje na specializaci ve výrobě toho, co dokáže produkovat nejefektivněji, bez ohledu na absolutní výhodu ostatních zemí. To znamená, že země s absolutně nižšími náklady na výrobu všech produktů se zaměří na výrobky, kde je její nákladová výhoda největší. V opačném případě, pokud stát nemá absolutní výhodu v žádné výrobě, tedy má vyšší absolutní náklady při výrobě všech výrobků, specializuje se na produkty, kde má nejmenší absolutní nevýhodu. S tímto přístupem získá komparativní výhodu v produkci a exportu tohoto výrobku (Daniels et al., 2022). Následující část kapitoly se věnuje liberalismu v aktuální podobě.

Liberalismus lze chápat jako obchodní politiku, při které je snahou země zjednodušit a rozšířit zahraniční obchod. To v realitě znamená, že snahou státu je usnadnit dovozní režim a uzavírat smlouvy s integračními celky, tedy otevírat svůj národní trh s cílem volného toku zboží a služeb. Tyto snahy se dají považovat za jeden z hlavních důvodů prohlubování a rozšiřování integračních seskupení (Svatoš, 2009). Například se jedná o integrační seskupení Evropská unie (dále jen EU), Mercosur, Asociace národů jihovýchodní Asie. Za zásady liberalismu lze pokládat (Krugman et al., 2023):

- **volný obchod** – omezení obchodních bariér, volný pohyb zboží a služeb mezi zeměmi
- **konzistentní pravidla obchodu** – neměnnost pravidel, rovné podmínky pro všechny
- **absence diskriminace** – princip reciprocity = jedna země poskytuje stejné obchodní podmínky, jaké sama očekává
- **rozvoj institucí pro podporu mezinárodního obchodu** – snaha vytvářet nové instituce, které budou regulovat mezinárodní obchod
- **racionální přístup k obchodu** – využití komparativní výhody (bylo již více rozebráno v textu)
- **ekonomická integrace** – již zmíněné propojování zemí skrze integrační celky
- **ochrana duševního vlastnictví** – snaha vytvořit spravedlivé inovativní prostředí

Pokud se tedy země snaží rozšířit svůj zahraniční obchod, měla by dodržovat alespoň tyto základní principy. Jestliže tak činí lze hovořit o zemi s liberální obchodní politikou.

Za určitý protipól liberalismu je považován protekcionismus, který je představen v následující podkapitole.

1.3 Protekcionismus

Historicky lze za směr protekcionistického smýšlení pokládat merkantilismus. Merkantilismus byl využívanou teorií ve světě přibližně od 16. století až do druhé poloviny 18. století. Základní myšlenkou tohoto směru je, že bohatství země je vyjádřeno množstvím zlata, které vlastní. To vedlo v té době existující monarchie ke snaze více exportovat než importovat. Snahou bylo získat zlato ze zahraničí, a tím posílit vlastní stát. K vytvoření přebytku exportu bylo užíváno omezení importu a dotování nekonkurenční výroby (Daniels et al., 2022). Dalším protekcionistickým obdobím je meziválečné období, mezi první a druhou světovou válkou, kdy docházelo k zavádění protekcionistických opatření v Evropě ve snaze ochránit své válkou oslabené ekonomiky a trhy před zahraniční konkurencí. Tato opatření měla také stabilizovat ceny a nezaměstnanost. Situaci však nevylepšíla ani Velká hospodářská krize v 30. letech 20. století, která velmi silně zasáhla USA, a tím spustila i v této zemi protekcionistické opatření (Britannica, 2024). Lze zmínit i 70. léta 20. století, kdy došlo k ropné krizi, která rapidně zvýšila ceny ropy. Na tuto situaci reagovaly některé země zavedením protekcionistických opatření ve snaze ochránit domácí průmysl a pracovní místa (Office of the historian, 2024). Další odstavec práce se věnuje dnešní podobě protekcionismu.

Protekcionismus lze chápat jako snahu ochránit tuzemské výrobce před zahraniční konkurencí. Ochrana je poskytována na základě zásahů státu. Za tyto ochrany lze považovat dovozní omezení nebo podporu vývozu domácích výrobců (Krugman et al., 2023). Za zavedením protekcionistických opatření mohou však být i jiné než čistě ochranné důvody, a to například sociální nebo politické. Bez ohledu na důvody, je však velmi složité určit dopad těchto opatření. Obecnou snahou státu je však podpořit tuzemské společnosti, které jsou v obtížích, bez poškození firem, kterým se daří. To je často nemožné vzhledem k tomu, že země, jejichž obchod byl narušen těmito opatřeními, často zavádějí odvetná opatření (Daniels et al., 2022). V reálné aplikaci se využívají především tarifní a netarifní bariéry, kterým se práce věnuje v průběhu další kapitoly.

2 Nástroje zahraničního obchodu

První část druhé kapitoly bakalářské práce se zabývá definicí obchodu a jeho klíčovými charakteristikami. Poté, je vysvětlen zahraniční obchod a jeho vliv na ekonomiku. Druhá část kapitoly přibližuje indikátory zahraničního obchodu. V rámci třetí části jsou podrobněji zkoumány tarifní bariéry, tj. cla a jejich vliv na obchodní toky. Následně se kapitola věnuje netarifním bariérám, jako jsou kvóty, technická omezení a administrativní překážky. Cílem kapitoly je vysvětlení pojmů a poukázání na různá využití a principy, které tyto pojmy zastávají.

2.1 Základní informace o obchodu

Definice obchodu

Za definici obchodu lze považovat směnu, při které dochází k výměně, tedy nákupu a prodeji, komodit mezi jednotlivci a skupinami. K této výměně může docházet přímo, tudíž výměnou komodity za komoditu, dnes také nazýváno jako barterový obchod, nebo v dnešní době používanější variantou nepřímo, a to za pomoci peněz. Obchod rozšiřuje možnosti spotřeby, ale také možnosti další výroby. Obchod lze členit dle úrovně realizace na maloobchod, velkoobchod a zahraniční obchod (Fojtíková, 2009).

Zahraniční obchod

Zahraniční obchod lze označit za historicky nejdůležitější formu vnějších ekonomických vztahů, a toto dominantní postavení se přenáší i do dnešního světa (Svatoš, 2009). Vzniká v situacích, kdy je zboží přepravováno přes hranice jednotlivých států nebo ekonomických celků. Zahraniční obchod má dvě strany, a to dovoz (import) a vývoz (export). Součástí zahraničního obchodu je obchod se zbožím, službami a právy duševního vlastnictví (Krugman et al., 2023).

Zahraniční obchod hraje velkou roli ve vývoji dělby práce ve světě (Krugman et al., 2023). Vývozy a dovozy země jsou ovlivněny její ekonomickou vyspělostí, zde platí, že čím vyspělejší země, tím rozmanitější zboží a služby vyváží. Ovšem i u vyspělých

ekonomik zůstává zájem o spotřební zboží, to znamená o potraviny a suroviny (Fojtíková, 2009).

Za nejdůležitější subjekty zahraničního obchodu na mikroekonomické úrovni lze považovat firmy, které uskutečňují dovozy a vývozy. Motivací firem k této činnosti je mnoho, ale za ty hlavní je možné pokládat snahu zvýšit zisky společnosti nebo dovážet levnější suroviny a polotovary pro svou výrobu. Pro stát je nutné starat se o zahraniční obchod, a to především kvůli ochraně ekonomiky země. Ovšem je zde ze strany státu i fiskální motivace, tedy vybírání cel a poplatků spojených se zahraničním obchodem. Takto vybrané finanční prostředky jsou nedílnou součástí státního rozpočtu. Dopady zahraničního obchodu na vnější rovnováhu země mohou být sledovány v platební bilanci (Fojtíková, 2009). Platební bilance je sestavována na základě Manuálu k sestavení platební bilance a investiční pozice vůči zahraničí (BPM6). Tento manuál aktualizuje a zveřejňuje Mezinárodní měnový fond. Dle posledního vydání z roku 2006 se platební bilance horizontálně člení na běžný, kapitálový, finanční účet a chyby a opomenutí. Tato práce se v pozdějších kapitolách zaměří především na běžný účet, který sleduje toky zboží, služeb, primární důchody a druhotné důchody (ČNB, 2023). Na základě účinnosti obchodní politiky lze sledovat stabilizaci či destabilizaci ekonomického vývoje, tedy změny domácí poptávky a nabídky zboží na tuzemském trhu (Fojtíková, 2009).

2.2 Indikátory zahraničního obchodu

Pro srovnatelnost porovnávaných údajů, jako jsou například ukazatele uvedené v následujícím odstavci, je třeba se v dalších částech této práce držet určitých kritérií. Právě těmito kritériím se věnuje tato podkapitola. Vysvětluje problematiku časových řad v zahraničním obchodu a přibližuje Standardní mezinárodní klasifikaci zboží (dále jen SITC) ve 4. revizi (statistického úseku) Organizace spojených národů (dále jen OSN). Dále také představuje harmonizovaný systém popisu a číselného označování zboží.

Ukazatele zahraničního obchodu

Zahraníční obchod sehrává klíčovou úlohu v ekonomikách mnoha zemí. Závislost zemí na zahraničním obchodu je však odlišná, a tedy specifická pro každou zem (Fojtíková, 2009). Lze tedy sledovat různé úrovně zapojení země do zahraničního obchodu, a to například za pomoci těchto ukazatelů (Daniels et al., 2022):

- **ekonomická velikost** – nejběžnějším ukazatelem je hrubý domácí produkt (dále jen HDP)
- **míra otevřenosti** – poměr mezi objemem zahraničního obchodu vůči HDP
- **ekonomická vyspělost** – k tomuto určení se využívá HDP na obyvatele
- **tempo růstu** – změna celkového obchodního obrátu (dovozu a vývozu) za určité období oproti předchozímu období
- **saldo obchodní bilance** – může být kladné (země více vyváží, než dováží) nebo záporné (země více dováží, než vyváží)
- **podíl na světovém obchodu** – poměr zahraničního obchodu země s celosvětovým obchodem
- **struktura obchodu** – ukazuje závislost země na určitém produktu za pomoci podílu tohoto zboží k celkovému importu/exportu
- **geograficko-teritoriální struktura zahraničního obchodu** – ukazuje důležitost jednotlivých obchodních partnerů

Časové řady

Časová řada představuje sled hodnot konkrétního statistického ukazatele. Je nutné, aby hodnoty tohoto ukazatele byly uspořádané s ohledem na časový sled od minulosti směrem k přítomnosti. Tento ukazatel musí být pevně definován a zachován po celou dobu sledování. Pokud jsou tyto podmínky splněny, lze spolehlivě porovnávat vývoj ukazatele (Arlt, 2003). Tento princip se využívá při porovnání dovozů a vývozů v mezinárodním obchodu. Pro definování ukazatele může být využito například kategorizace SITC, kterou vysvětluje další podkapitola.

SITC

Aby mezinárodní obchod se zbožím byl srovnatelný, využívá se mezinárodní klasifikace SITC. Jedná se o celosvětově uznávanou klasifikaci OSN. Tato

kategorizace rozděluje obchod se zbožím do skupin 0-9, v každé z těchto skupin je umístěno jiné zboží mezinárodního obchodu. Tyto skupiny jsou (UNSD, 2006):

- 0 Potraviny a živá zvířata
- 1 Nápoje a tabák
- 2 Suroviny nepoživatelné, s výjimkou paliv
- 3 Minerální paliva, maziva a příbuzné materiály
- 4 Živočišné a rostlinné oleje, tuky a vosky
- 5 Chemikálie a příbuzné výrobky jinde neuvedené
- 6 Tržní výrobky tříděné hlavně podle materiálu
- 7 Stroje a dopravní prostředky
- 8 Průmyslové spotřební zboží
- 9 Komodity a předměty obchodu jinde nezatříděné

Harmonizovaný systém popisu a číselného označování zboží

Světová celní organizace (dále jen WCO), vytvořila harmonizovaný systém popisu a číselného označování zboží (Harmonised Commodity Description and Coding System), často nazývaný „harmonizovaný systém“ nebo označován pouze zkratkou „HS“ (dále jen HS), ke koordinaci v celních řízeních. Využívá se však také k vytváření statistik mezinárodního obchodu. Obsahuje více než 5 000 skupin zboží, každá s šestimístním kódem, uspořádaných do logické struktury a vymezených přesnými pravidly pro jednotné zařazení (WCO, [s. a.]). Určitým rozšířením je Nomenclatura Comum do Mercosul (dále jen NCM) v češtině společná nomenklatura Mercosur. Ta využívá osmimístné označení produktů a je založena na HS. Díky osmimístné podobě, je možno produkty dělit ještě podrobněji. Její využívání je povinné při obchodu s Brazílií (FOX Brasil, 2023).

2.3 Tarifní bariéry

Za tarifní bariéry jsou považována cla, která ovšem musí splňovat podmínku trvalé aplikace. Stát má svůj celní sazebník, který je platný pro určité období a je v něm stanovena výše cla. Tarifní opatření lze pokládat za určitý odraz dlouhodobých záměrů obchodní politiky státu (Kalínská et al., 2010).

Clo je finanční částka, vybíraná státem při přechodu zboží přes celní hranici. Tato hranice může být totožná s hranicí státu nebo může odpovídat hranici celní unie (Celní správa ČR, 2023). Důvodů k výběru cel je hned několik, například se jedná o fiskální, tedy příjem státního rozpočtu, nebo dnes důležitější povaha cla, a to obchodně-politická. Při použití cel může být ovlivněna cena, tedy konkurenceschopnost, dováženého zboží na domácí trh. Stejně tak může clo ovlivnit lukrativnost vyvážených výrobků či surovin. Uvalením cla na vývoz dojde k navýšení ceny, a tím ke snížení výhodnosti pro zahraniční odběratele. Výsledkem je částečné omezení nebo plné zabránění vývozu (Kalínská et al., 2010).

Dle Kalínské et al., (2010) lze cla dělit: podle směru, účelu, cíle, způsobu výpočtu a vztahu k obchodnímu partnerovi.

- **Podle směru**, to znamená, zda zboží exportujeme nebo importujeme. Dělíme cla na dovozní, vývozní a tranzitní. Dovozní cla jsou nejrozšířenější variantou. Vývozní cla nejsou tak častá a jejich záměrem je omezit vývoz určitých výrobků. Tranzitní clo je využíváno při přepravě zboží přes celní hranice, ale nedochází v této zemi ke spotřebě. V dnešní době je tranzitní clo na ústupu (Kalínská et al., 2010).
- **Podle účelu**, zda zájmem státu je zvýšit příjmy státního rozpočtu, v tomto případě se jedná o finanční (fiskální) clo. Nebo se země také může snažit chránit svou ekonomiku, zde jde o ochranné (protekciové) clo (Celní správa ČR, 2023).
- **Podle cíle** se clo rozděluje do kategorií, jako jsou prohibitivní, skleníková, preferenční a diferenční. Prohibitivní clo má vysokou sazbu, což často znemožňuje dovoz zboží zatíženého tímto celním břemenem. Skleníková usnadňuje rozvoj nových výrobních odvětví nebo restrukturalizaci těch stávajících. Preferenční cla jsou stanovena v rámci celní unie nebo dohody o volném obchodu, také někdy využívána ve prospěch rozvojových zemí. Další variantou jsou diferenční cla. Oproti preferenčním jsou nižší a poskytují výhody, pokud stát splní stanovené podmínky (Kalínská et al., 2010).
- **Podle způsobu výpočtu** lze rozlišit cla na valorická, to znamená procentní sazba z hodnoty zboží. Specifická, to je pevná částka na fyzickou jednotku zboží. Smíšená, zde může být využito valorické nebo konkrétní výše, záleží na tom, které je vyšší. Kombinovaná cla využívají kombinace valorického

a konkrétního cla. U kontingenčního způsobu je stanovena kvóta, u které je využito nižší sazby (Kalínská et al., 2010).

- **Podle vztahu k obchodnímu partnerovi** rozdělujeme cla na kompenzační a odvetná. Kompenzační cla slouží k vyrovnání ceny zboží, které je v zemi původu státně podporováno. Odvetná cla jsou užitá jako reakce na obchodní politiku státu, který importuje. Ovšem tato cla se v dnešní době nevyužívají (Celní správa ČR, 2023).

I když je možné cla využít z různých důvodů a pro splnění odlišných cílů, lze konstatovat, že jsou poměrně přesně vymezená celním sazebníkem. To může být výhodou oproti netarifním bariérám, které jsou rozebrány v další podkapitole. Důvodem je, že netarifní bariéry nejsou přesně určeny, nebo přesněji řečeno, nemusí být na první pohled tak zřejmé a podmínky, které stanovují, lze v některých případech velmi těžko splnit.

2.4 Netarifní bariéry

Netarifní bariéry lze dle Konference OSN o obchodu a rozvoji (dále jen UNCTAD) definovat jako opatření, která nejsou celní, tedy nejsou určena celním sazebníkem státu. Tato opatření mají potenciál ovlivnit mezinárodní obchod se zbožím, a to buď změnou objemu obchodovaného zboží nebo ceny či dokonce obojího, tedy jak množství, tak ceny. Obvykle jsou tyto bariéry považovány za politická rozhodnutí (UNCTAD, 2010). Dle UNCTAD, je možno tato opatření dělit do určitých skupin (UNCTAD, 2019). Rozdělení je definováno takto:

- **A – sanitární a fyto-sanitární opatření** (*sanitary and phytosanitary measures*): Tato opatření jsou zaměřena na ochranu zdraví lidí a zvířat. Zabraňují přenosu potenciálně nebezpečných toxinů a organismů v potravinách. Také celkovému zabránění přenosu nemocí do země. Dále se zaměřují na ochranu flóry specifické pro danou zemi. Zabránění dovozu a šíření škůdců a invazivních rostlin (UNCTAD, 2019).
- **B – Technické opatření** (*technical barriers to trade*): Zaměření těchto opatření je na bezpečnost produktů, zajištěnou splněním různých technických

specifikací, certifikací a testů. Tyto podmínky se mohou v jednotlivých zemích lišit (UNCTAD, 2019).

Například EU využívá informační systém TRIS pro uveřejňování plánovaných nařízení a opatření členských států a jejich zpětné dohledání (EC, 2023b). Na mezinárodní úrovni jsou technická opatření například řešena multilaterální Dohodou o technických překážkách obchodu spadajících pod Světové obchodní organizace (dále jen WTO). Mezi základní principy této dohody patří zejména posuzování dovezených výrobků stejným způsobem jako výrobky tuzemské nebo, že cílem nových norem, nebude omezení mezinárodního obchodu (WTO, 2023).

- **C – kontroly před odesláním a další formality** (*pre-shipment inspection and other formalities*): Prostřednictvím automatického licenčního opatření, stát může využívat automatických dovozních licencí ke sledování ceny a množství importovaného zboží (ČESKO, 2000) (citovaný zákon již však není platný). Také se zavádí povinnost, například dodávat určité zboží pouze přes předem stanovené přístavy. V případě, že je zjištěn nadměrný nárůst dovozu určitého zboží, jsou implementována ochranná opatření (UNCTAD, 2019).
- **D – opatření na kontrolu cen** (*price control measures*): Opatření prováděná k potlačení nepříznivých účinků a nekalých praktik při dovozech na tuzemský trh (UNCTAD, 2019).
- **E – neautomatické dovozní licence, kvóty, zákazy a množstevní kontroly a jiná omezení** (*Non-automatic import licensing, quotas, prohibitions, quantity-control measures and other restrictions*): Opatření stanovující limity na množství dováženého zboží (UNCTAD, 2019).
- **F – para-tarifní opatření, včetně poplatků a daní** (*Price-control measures, including additional taxes and charges*): Hlavním posláním para-tarifních opatření je ovlivnění ceny dováženého zboží. Základními důvody jsou, ochrana domácí produkce a fiskální příjmy. Nejedná se o cla, je zde však určitá podobnost. Využívá se dodatečných daní, celních a jiných přírážek (UNCTAD, 2019).
- **G – finanční opatření** (*finance measures*): Tato opatření se orientují na omezení přístupu k devizovým prostředkům a stanovují podmínky plateb. Mezi tato opatření lze zahrnout povinnost zaplatit clo předem, potřebu získat importní licenci a povolení od centrální banky, povinnost dodržovat různé

směnné kurzy podle kategorie dováženého zboží, regulaci platebních podmínek, především omezení zálohových plateb za dovážené zboží (UNCTAD, 2019).

- **H – opatření ovlivňující hospodářskou soutěž** (*measures affecting competition*): Opatření udělující zvláštní pravomoci omezenému množství subjektů (UNCTAD, 2019).
- **I – investiční opatření související s obchodem** (*trade-related investment measures*): Stanovuje povinnost využít určité minimální procento domácích produktů (UNCTAD, 2019).
- **J – distribuční omezení** (*distribution restrictions*): Udává další podmínky, které musí být splněny, aby byl umožněn prodej. Například založení vlastních obchodů (UNCTAD, 2019).
- **K – omezení poprodejních služeb** (*restriction on post-sales services*): Opatření, která omezují vývozce v poskytování poprodejních služeb v dovážející zemi (UNCTAD, 2019).
- **L – dotace a jiné formy podpory** (*subsidies and other forms of support*): Finanční podpora poskytující neodůvodněnou výhodu firmám nebo konečnému zákazníkovi (UNCTAD, 2019).
- **M – omezení veřejných zakázek** (*government procurement restrictions*): Zamezení prodeje zahraničním vládám (UNCTAD, 2019).
- **N – duševní vlastnictví** (*intellectual property*): Upravuje patenty, ochranné známky, průmyslové vzory a další (UNCTAD, 2019).
- **O – pravidla původu** (*rules of origin*): Zahrnují obecně platné právní předpisy, které jsou importní zemí použity k určení země původu zboží (UNCTAD, 2019).
- **P – opatření související s vývozem** (*export-related measures*): Jedná se o opatření uvalená na exportované zboží vládou exportující země. Tato opatření jsou navržena tak, aby určitým způsobem ovlivnila zboží, které může být v zemi vyrobeno nebo ze země vyváženo do zahraničí. Může se jednat třeba o vývozní daně, které by nebyly uvaleny v případě prodeje zboží na domácím trhu (UNCTAD, 2019).

Za určitých podmínek je využití netarifních bariér oprávněné. Jejich myšlenkou je totiž smysluplná ochrana jednotlivců, subjektů nebo i celých ekonomik. Bohužel dochází i k jejich zneužití, což vytváří překážky zahraničního obchodu. Například sanitární

a fytosanitární opatření jsou do určité míry nutností. Bohužel, postupem času došlo v různých zemích k vytvoření velkého množství opatření, která nejsou zdůvodněná a omezují zahraniční obchod. Tomu může napovídat například uvedené členění dle UNCTAD.

3 Brazílie

Třetí kapitola práce se zabývá základními informacemi o Brazílii. V první části přibližuje umístění země a její geografické rysy. Následně popisuje obyvatelstvo, rozložení obyvatelstva na území, věkové rozložení populace, náboženství a rozšířené jazyky. Poté poukazuje na politické dění jak v historii, tak v současnosti. Ve druhé části popisuje zahraniční politiku země. Závěrem představuje základní ekonomické ukazatele a sektorové zaměření země. Cílem kapitoly je představení Brazílie a její srovnání s Českou republikou (dále jen ČR) ve vybraných aspektech.

3.1 Obecné informace o Brazílii

Geografie

Brazílie se nachází v Jižní Americe. Leží na východním pobřeží a sdílí hranice s deseti státy: Venezuelou, Guyanou, Surinamem, Francouzskou Guyanou, Guyanou, Bolívií, Peru, Kolumbií, Argentinou a Paraguayí. Východní hranice Brazílie je omývána Atlantským oceánem. Rozloha Brazílie je přibližně 8,5 milionu km². To ji řadí na první místo jako největší zemi Jižní Ameriky. Na světě je považována za pátou největší zemi dle rozlohy (CIA, 2024). V porovnání s ČR má pouze 77 tisíc km² a Evropská unie má celkovou rozlohu přibližně 4,1 milionu km² (EU, 2024).

Brazílie má rozmanitou geografii, která zahrnuje deštné pralesy Amazonie na severu, na západě pak největší močál na světě - Pantanal - a rozsáhlé pohoří a vysočiny na jihu země. Rozlohu země můžeme také rozdělit dle využití, a to na 32,9 % zemědělskou půdu, 61,9 % lesy a 5,2 % je ostatní půda. Podnebí je také velmi různorodé, a to od tropického na severu, až po subtropické až mírné na jihu. Rozdíly v nadmořské výšce a geografické poloze způsobují velké rozdíly v klimatu po celé zemi (CIA, 2024). Následující odstavec se zaměří na populaci Brazílie.

Obyvatelstvo

Počet obyvatel je kolem 215 milionů, což z Brazílie dělá sedmou nejlidnatější zemi světa (WB, 2024). Průměrná hustota zalidnění v Brazílii je 24,4 obyvatel na km²

(BUSSINESSINFO, 2022). V porovnání má ČR přibližně 10,8 milionu obyvatel a průměrný počet obyvatel na km² v ČR je 136 (ČSÚ, 2019). Je však důležité uvést, že 84,6 % populace Brazílie žije v metropolitních oblastech, které zaujímají plochu asi 0,63 % rozlohy země. Demografické složení: ženy 51,6 %, muži 48,4 %. Rozdělení populace dle věku:

- 0 – 14 let: 23,8 %
- 15 – 64 let: 68,6 %
- nad 65 let: 7,6 %

Za dominantní národní skupiny lze považovat Brazilce, se zastoupením 48,5 %, a dále je 43 % obyvatelstva s evropským původem. Dominantním náboženstvím je křesťanství, které vyznává asi 31 % populace, na druhou stranu asi 10 % obyvatel je bez vyznání. Oficiálním jazykem je portugalština, ale je zde také velmi rozšířená španělština (BUSSINESSINFO, 2022).

Historický mocenský vývoj

Brazílie byla více jak tři století pod nadvládou Portugalska a svou nezávislost získala v roce 1822. Až do roku 1889 se však jednalo o monarchii. Po tomto roce se střídaly demokratické a diktátorské režimy až do roku 1989, kdy došlo k poklidnému předání moci do rukou civilní vlády a ke schválení aktuálně platné ústavy (CIA, 2024).

Oficiálním názvem se stala Brazílskou federativní republikou. Jedná se o demokratickou federativní republiku s prezidentským systémem. Hlavou státu je prezident, aktuálně Luiz Inácio Lula da Silva, který je zároveň v čele vlády. Funkční období prezidenta je na 4 roky a maximálně může být zvolen dvakrát, tedy celkem na 8 let (BUSSINESSINFO, 2022).

Brazílie je členěna celkem do 26 států a 1 federálního okrsku, tento okrsek zahrnuje hlavní město Brasília (CIA, 2024). V čele jednotlivých států stojí demokraticky volený guvernér. Hlavním legislativním orgánem je dvoukomorový Národní kongres, který se skládá z Poslanecké sněmovny a Federálního senátu (BUSSINESSINFO, 2022). Federální senát má 81 členů, voleni jsou na 8 let. Vždy jednou po 4 letech se volí nová 1/3 senátorů. Poslanecká sněmovna má 513 členů. Poslanci jsou voleni na 4 roky (CIA, 2024). Práce v další podkapitole naváže na směřování zahraniční politiky země.

3.2 Zahraniční politika země

Brazílie je největší a nevlivnější zemí Jižní Ameriky. Díky tomu dlouhodobě významně ovlivňuje dění v regionu. Její snahou je propojování zemí Latinské Ameriky a boj o větší vliv rozvojových zemí na světové scéně. Je aktivním členem OSN, ale také dlouhodobě vyvíjela snahy o vytvoření dalších fór, například ve spolupráci se zeměmi BRICS. K rozšíření svého vlivu Brazílie využívá mírových cest. Také se dá považovat za progresivního člena Mercosur (Roy, 2022).

Právě Mercosur (členové Argentina, Brazílie, Paraguay, Uruguay) lze považovat za velmi důležité obchodní uskupení pro obchodně liberální budoucnost (MERCOSUR, 2024b). V roce 2019 došlo k podpisu obchodní dohody mezi EU a Mercosurem. Dohoda stále čeká na ratifikaci, ale její dopady by mohly být pro zahraniční obchod evropských společností naprosto průlomové. Dohoda totiž odstraňuje většinu tarifních bariér, které jsou aktuálně v zemích Mercosur poměrně vysoké. Odstraňuje i většinu netarifních bariér. Zároveň udržuje přísné evropské standardy v potravinářství a ochranu spotřebitele. Obsahuje také specifické závazky na ochranu zaměstnanců a přírody. Jak již bylo zmíněno, bohužel tato obchodní dohoda mezi EU a zeměmi Mercosur zatím nebyla ratifikována, tedy stále jsou v platnosti velmi silné protekcionistické tendence ze strany zemí Mercosur (EC, 2019).

Tarifní bariéry

V současnosti jsou tarify mezi EU (ČR) a Mercosur (Brazílií) založeny na systému doložky nejvyšších výhod. Od roku 2014 Brazílie již nemá možnost jednostranného preferenčního přístupu na trh EU. Důvodem je změna kritérií z roku 2012, která vyloučila země s vyšším středním příjmem z Všeobecného schémata preferencí EU (UNCTAD, 2022). Toto schéma snižuje nebo úplně odstraňuje povinnost rozvojových zemí platit cla při importu zboží do EU (EC, 2023a). Aktuální výše tarifních bariér, tedy cla, je popsána v následujících odstavcích práce.

Zatímco existují novější revize SITC, jako například revize 4, která nabízí aktualizovanější kategorizaci zboží, World Integrated Trade Solution (dále jen WITS), která poskytuje data o mezinárodním obchodu, nenabízí data v těchto novějších

revizích. Z tohoto důvodu tabulka č. 1 a 2 vychází z revize 2, kterou však WITS dále upravil.

Tabulka 1: Vážený průměr cel při importu z ČR do Brazílie dle upravené SITC rev. 2 v procentech za období 2017-2021

Skupiny produktů	2017	2018	2019	2020	2021
Zemědělské suroviny	8,41	9,11	10,53	10,91	11,08
Chemikálie	8,72	7,58	6,56	6,80	6,83
Potraviny	13,92	11,27	15,31	10,12	12,25
Palivo	0,00	0,00	0,00	0,02	0,10
Stroje a dopravní zařízení	13,58	13,49	12,09	12,38	12,29
Výrobky	13,29	13,34	12,29	12,39	12,72
Rudy a kovy	8,64	9,03	10,94	10,09	7,94
Textilie	18,01	19,41	19,31	19,09	19,64

Zdroj: vlastní zpracování na základě dat z (WITS, 2024)

Tabulka 2: Vážený průměr cel při importu z Brazílie do ČR dle upravené SITC rev. 2 v procentech za období 2017-2021

Skupiny produktů	2017	2018	2019	2020	2021
Zemědělské suroviny	0,17	0,12	0,16	0,17	0,05
Chemikálie	0,55	0,72	1,17	0,96	1,42
Potraviny	17,41	15,96	16,40	5,17	21,15
Palivo	5,23	4,60	-	-	0,35
Stroje a dopravní zařízení	2,11	2,18	2,60	2,60	1,87
Výrobky	1,20	0,93	1,27	1,48	1,77
Rudy a kovy	1,31	0,76	0,47	1,99	0,93
Textilie	6,40	5,54	5,73	7,93	8,85

Zdroj: vlastní zpracování na základě dat z (WITS, 2024)

Celní překážky ze strany Brazílie, jsou pro zahraniční obchod s ČR poměrně významné. Jak lze vidět při porovnání tabulky č. 1 a tabulky č. 2, daleko vyšší celní zatížení využívá Brazílie při importu z EU (ČR). Je zde však jedna výjimka, EU (ČR) má vyšší cla ve skupině „potraviny“, jinak je ve všech skupinách cel na nižších hodnotách. Brazílie má v roce 2021 pět z osmi skupin dokonce nad 10 %, což je velmi významnou zátěží pro zahraniční obchod (Polák et al., 2020).

Netarifní bariéry

Brazílie uplatňuje poměrně velké množství netarifních bariér. Tyto bariéry omezují zahraniční obchod a ztěžují přístup zahraničním firmám na její trh. Lze však konstatovat, že v posledních letech se Brazílie snaží přecházet na mezinárodně uznávané standardy a snaží se redukovat množství svých netarifních bariér (ITA, 2023a). EU (ČR) uplatňuje také řadu netarifních bariér. Všechny bariéry musí odpovídat standardům určeným na úrovni EU, tato opatření by měly implementovat a vynucovat všechny členské státy (ITA, 2023b).

Tabulka 3: Netarifní opatření užívaná Brazílií a EU (ČR) dle členění UNCTAD

Vybraná opatření dle UNCTAD	Počet opatření uvalených Brazílií	Počet opatření uvalených EU (ČR)
A – sanitární a fytosanitární opatření	374	111
B – technická opatření	743	348
C – kontroly před odesláním a další formality	8	25
D – opatření na kontrolu cen	26	16
E – neautomatické dovozní licence, kvóty, zákazy a množství kontroly a jiná omezení	117	42
P – opatření ke kontrole výroby a vývozu	28	3
Ostatní	5	3
Celkem	1301	548

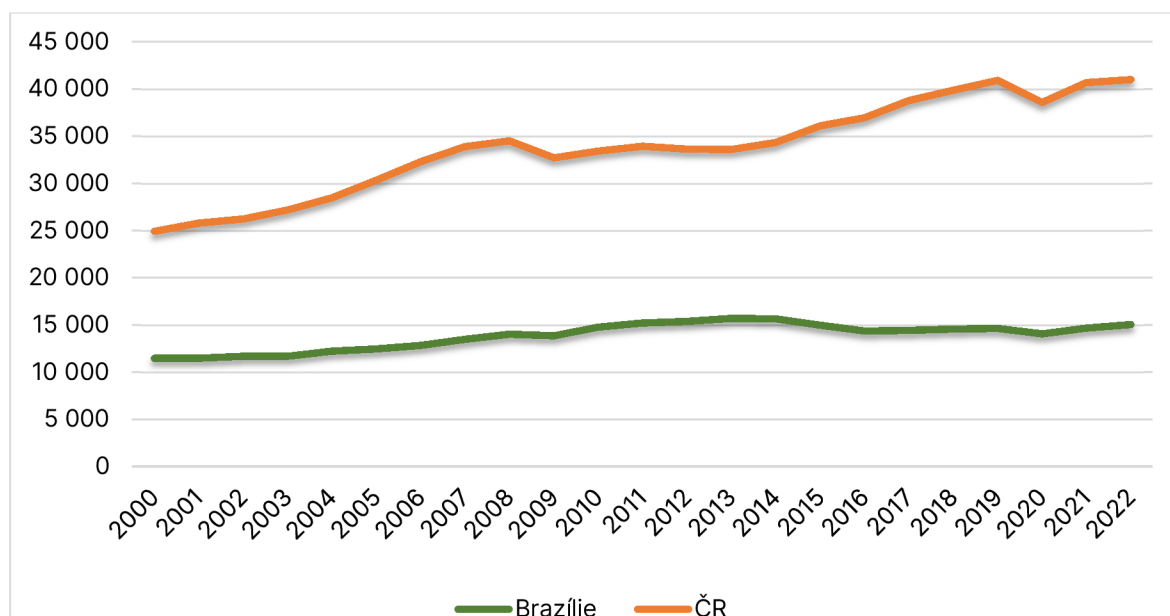
Zdroj: vlastní zpracování na základě dat z (TRAINS, 2024)

Dle tabulky č. 3, Brazílie uplatňuje více jak dvojnásobné množství netarifních opatření. Toto významné množství netarifních bariér naznačuje, že Brazílie má protekcionistické tendence. Je možné konstatovat, že ani EU (ČR) nevyužívá malého množství těchto bariér. Jak lze však také vidět, dominantními skupinami netarifních bariér jsou skupiny A a B, které u Brazílie tvoří 86 % netarifních bariér a u EU (ČR) 84 % netarifních bariér.

Jako ukázkou lze zvolit například „ukazatele rychlosti a otáčkoměry“, které jsou jedním z hlavních produktů vyvážených z ČR do Brazílie. Ze skupiny B – technických opatření potřebují splnit hned 3 opatření. Prvním je opatření B7, které se zaměřuje na požadovanou kvalitu, bezpečnost nebo výkon produktu. Následujícím je B83 – certifikační požadavky (TRAINS, 2024), zde musí být prokázána shoda s předpisy stanovenými v Brazílii. Tuto certifikaci může poskytnout však jen akreditovaná společnost (TÜV SÜD, 2024). Posledním technickým opatřením je B82 – požadavky na testování, jak název napovídá, jedná se o testování produktů (TRAINS, 2024). Lze tedy konstatovat, že nutnost splnění těchto opatření pro společnosti vytváří dodatečné náklady a ztěžuje přístup na brazilský trh.

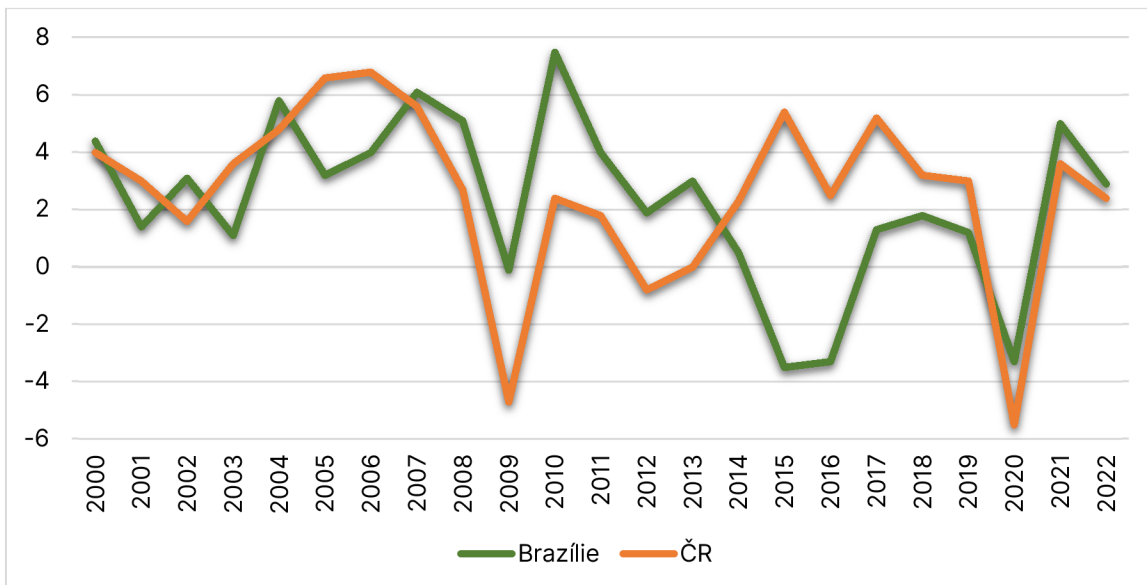
3.3 Ekonomika

Agregovaný HDP Brazílie v roce 2023 byl 2,17 bilionu amerických dolarů (dále jen USD), což činí z Brazílie 9. největší ekonomiku světa (IMF, 2024). HDP na osobu v paritě kupní síly, vyjádřený v konstantních cenách z roku 2017, dosáhl v Brazílii hodnoty 15 093 USD v roce 2022. Kolem této hodnoty stagnuje brazilská ekonomika již od roku 2010. K jedinému většímu výkyvu došlo v roce 2020, kdy byla celosvětová ekonomika paralyzována nemocí covid-19 a hodnota se propadla na 14 110 USD. V porovnání ČR dosáhla 41 053 USD. U ČR je ovšem viditelný o něco pozitivnější dlouhodobý růst, také s jedinou větší výjimkou v roce 2020, kdy rovněž došlo k propadu, a to na 38 640 USD. Změny a vývoj HDP v obou ekonomikách lze sledovat na obrázku číslo 1.

Obrázek 1: HDP na osobu v paritě kupní síly, vyjádřený v konstantních cenách z roku 2017 v USD v letech 2000 – 2022

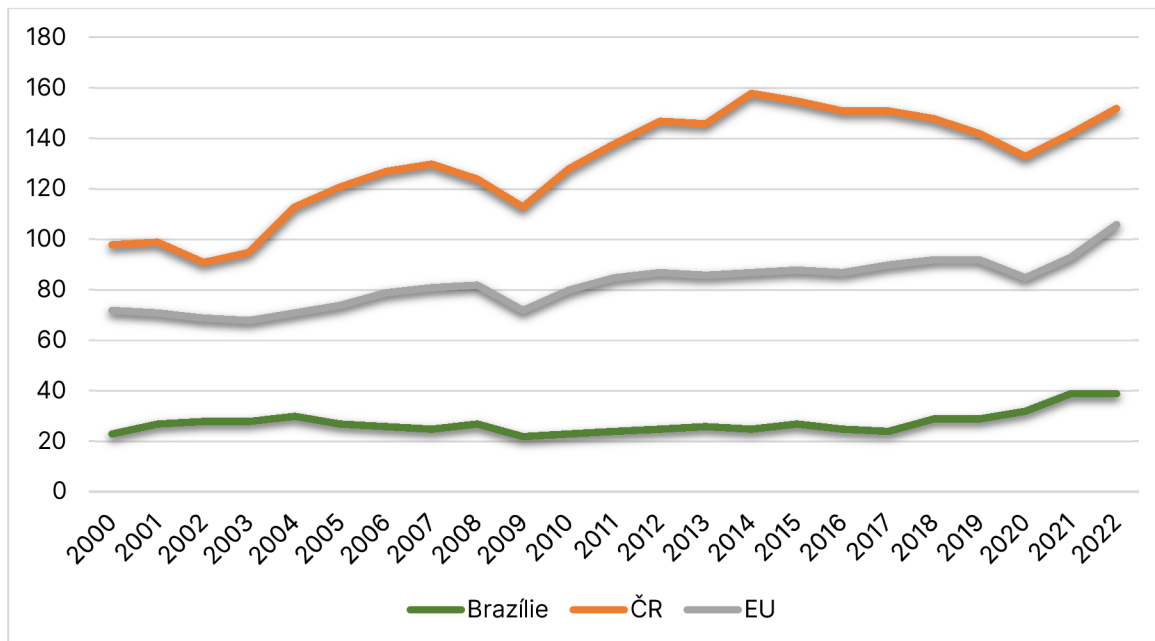
Zdroj: vlastní zpracování na základě dat z (WB, 2024)

Obrázek 2: Tempo růstu HDP v procentech v letech 2000 – 2022

Zdroj: vlastní zpracování na základě dat z (WB, 2024)

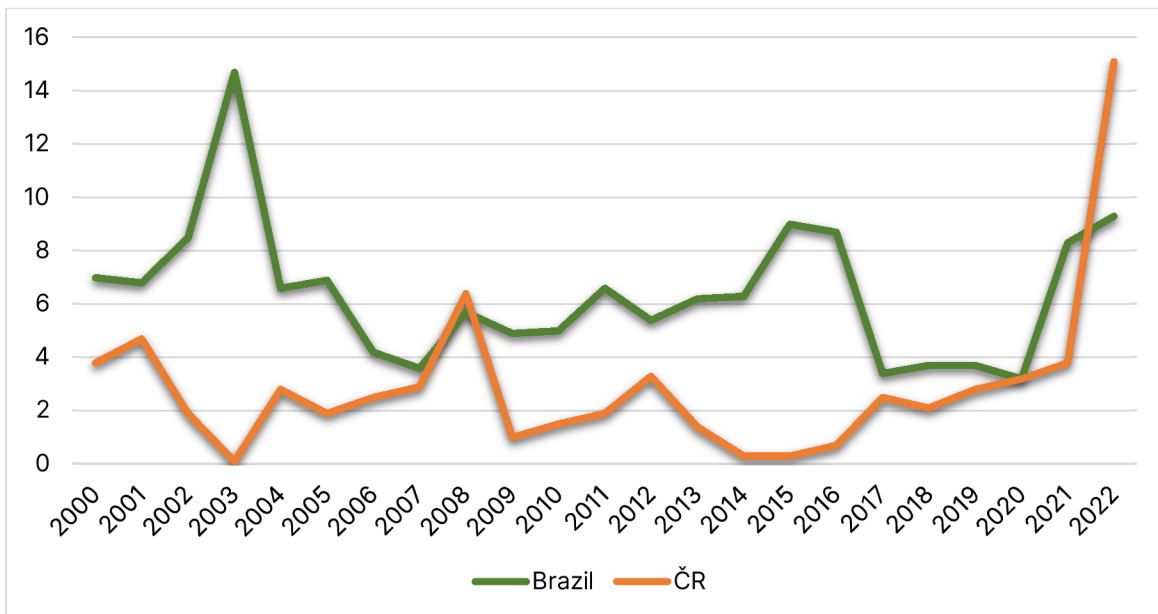
Brazílská ekonomika od začátku tisíciletí spíše posilovala, a to z velké části díky exportu komodit, po kterých byl velký zájem na světových trzích. To dovolilo brazilské ekonomice velmi dobře zvládnout i světovou krizi v roce 2008. Jednalo se pouze o nízký meziroční pokles HDP v roce 2009 a to o -0,1 %, jak je vidět na obrázku č. 2. Došlo však k rychlému vzpamatování a meziročnímu růstu HDP v roce 2010 na 7,5 %. Zde však došlo ke zlomu, brazilská ekonomika se ochladila a společně s nestabilitou politické situace a velmi vysokou korupcí dochází k několikaletému poklesu a později ke stagnaci ekonomiky (Dumitrescu, 2019). Oproti tomu ČR zažila meziroční nárůst HDP hlavně díky vstupu do EU v roce 2004. Světová krize ČR zasáhla daleko více než Brazílii a meziroční pokles HDP se projevil ve výši -4,7 %. K dalšímu meziročnímu poklesu došlo v roce 2012, a to kvůli snížené poptávce po českém průmyslu (ČSÚ, 2014). Mimo tento pokles a propad HDP v roce 2020 o -5,5 %, který způsobila pandemie covid-19, lze sledovat meziroční růst HDP.

Obrázek 3: Míra otevřenosti ekonomik ČR, EU a Brazílie v procentech v letech 2000 – 2022

Zdroj: vlastní zpracování na základě dat z (WB, 2024)

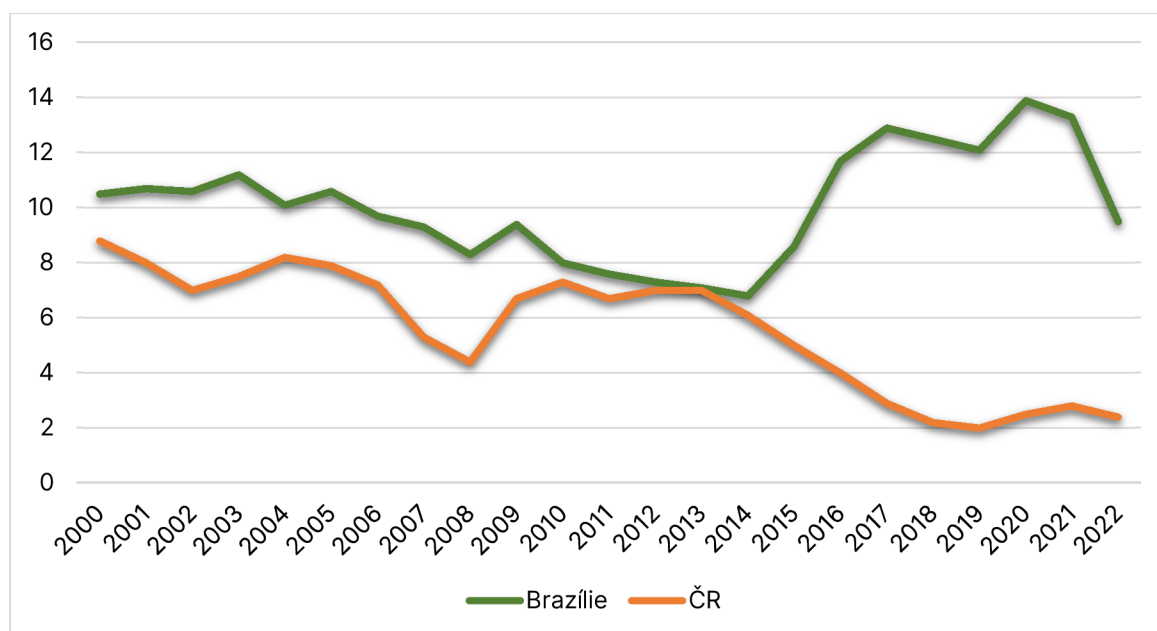
Míra otevřenosti ekonomik, je určena jako podíl obratu zahraničního obchodu (tj. export a import zboží a služeb) vůči HDP. Jak lze vidět na obrázku č. 3, brazilskou ekonomiku nelze považovat za příliš otevřenou. Obrat zahraničního obchodu dosahuje pouze 39 % HDP v roce 2021 a 2022. Jedná se o velmi nízkou hodnotu, která potvrzuje uzavřenost brazilské ekonomiky, na rozdíl od hodnot EU nebo přímo ČR. EU, jako celek, v roce 2022 dosáhla 106 % zahraničního obchodu k HDP. Významnou diferenci má i vysoce otevřená a exportně orientovaná ČR, jejíž hodnota zahraničního obchodu k HDP činila 152 %. Od roku 2017 lze však v brazilské ekonomice sledovat určitý nárůst, což by mohlo znamenat snahy o větší otevření ekonomiky (WB, 2024).

Obrázek 4: Meziroční inflace v procentech v letech 2000 – 2022

Zdroj: vlastní zpracování na základě dat z (WB, 2024)

Následujícím ekonomicky důležitým ukazatelem je inflace. Obecně lze sledovat v Brazílii vyšší míru inflace, jak je viditelné na obrázku číslo 4. Faktorů, které ovlivňují inflaci, je více, ale například lze uvést vývoj cen surovin na světovém trhu. Brazílie je totiž poměrně uzavřenou ekonomikou s poměrně velkou závislostí na exportu surovin. Pokud dochází k výkyvům cen surovin na světovém trhu, může docházet i k ovlivnění směnného kurzu, a tedy i k šokům v inflaci. Jedním z dalších úskalí je určitá nesouhra fiskální a monetární politiky, která v zemi panuje již delší dobu (Volpon, 2016). V porovnání ČR má nižší míry inflace a poměrně se jí daří držet inflačního cíle kolem 2 %, až na výjimku posledních let, kdy je silně zasažena energetickou krizí (ČNB, 2024).

Obrázek 5: Nezaměstnanost v procentech v letech 2000 – 2022

Zdroj: vlastní zpracování na základě dat z (WB, 2024)

Nezaměstnanost je dalším důležitým ekonomickým indikátorem, který se v Brazílii dlouhodobě pohybuje na poměrně vysokých hodnotách. Lze však konstatovat, že do roku 2008 nezaměstnanost spíše klesala. V roce 2008 svět zasáhla ekonomická krize, která tento indikátor negativně ovlivnila i v Brazílii a ČR, jak je možné vidět na obrázku číslo 5. Od roku 2009 lze znovu sledovat pokles, který je narušen až v roce 2015 (Lima a Marques, 2019). Tento nárůst byl způsoben v zásadě dvěma příčinami, první byla ekonomická recese a druhá byla politická nestabilita v zemi (ECB, 2016), která vyústila až v odvolání prezidentky Dilmy Rousseff (Romero, 2016). Dalším zásahem poté byla pandemie covid-19, která situaci na trhu práce v Brazílii znovu poměrně zhoršila. Nejvíce zasažené byly výroba a obchod, stravovací služby, osobní služby, turismus a letecká doprava (ECLA, 2020). Až v roce 2022 lze vidět vylepšení situace. V porovnání ČR má dlouhodobě spíše klesající nezaměstnanost a v posledních letech i velmi nízkou.

I přes výše zmíněné nedostatky, je Brazílie 9. největší ekonomikou světa dle HDP. Její primární sektor je velmi silný hned v několika ohledech. Země má totiž poměrně značné množství nerostných surovin, kterých využívá k těžbě. Je světovou jedničkou v těžbě niobu a druhým největším producentem železa na světě, mimo to těží i ropu a další nerostné suroviny. V minulosti se Brazílie specializovala především na pěstování kávy, cukru, kakaa a kukuřice, ovšem postupem času se také stala

jedním z dominantních dodavatelů sójových bobů a výrobků z nich. Její komparativní výhodou je schopnost některé zemědělské plodiny sklízet i 2× za rok. Chov skotu je neméně významnou součástí brazilské produkce, společně se zemědělstvím totiž zaměstnává přibližně jednu pětinu pracovní síly (Delivorias, 2022). Na druhou stranu, velkým problémem je kácení Amazonského deštného pralesa. Důvody jsou různé, ale mezi ty hlavní patří potřeba budování infrastruktury, nedostatek zemědělské půdy a vysoká cena vzácných dřevin. Brazilské úřady se však snaží monitorovat a omezovat těžbu dřeva, a to například vytvořením rezervací. Bohužel, i přes tyto snahy dochází k nelegální těžbě (CFR, 2023).

Sekundární sektor brazilské ekonomiky zaměstnává přes 10 % pracovní síly. Exportem jsou především stroje, automobily a elektronika (Delivorias, 2022). Jak již bylo zmíněno, těžba i zpracování vytěžených surovin je poměrně silným průmyslovým odvětvím v Brazílii. Například za rok 2023 se Brazílie umístila na 9. místě na světě v produkci surové oceli s 31,9 tunami. V porovnání ČR je s produkcí 3,4 tuny v tomto odvětví až na 39. místě na světě (worldsteel, 2024).

Ekonomika země je také podpořena silným terciárním sektorem, neboli službami, které tvoří 71 % celkové zaměstnanosti. Sektor veřejných služeb zahrnuje úřady, veřejné instituce a různé specializované agentury. Soukromý sektor pak představuje širokou škálu odvětví, včetně cestovního ruchu, finančních služeb, dopravy a maloobchodního prodeje (Delivorias, 2022). Brazílie má však i svoje nedostatky, jak je možné se dočíst v následujícím odstavci.

Indexu vnímání korupce

Jak již bylo naznačeno v předešlých kapitolách, Brazílie je dlouhodobě považována za korupční zemi. Index vnímání korupce je vydáván neziskovou organizací Transparency International. V tomto žebříčku se v roce 2023 Brazílie umístila na 104. místě ze 180 hodnocených zemí s výsledkem 36 bodů ze 100 (index funguje na principu, čím více získaných bodů, tím méně korupční země). V porovnání ČR se umístila na 41. příčce s 57 body, což se dá považovat za úspěch, ovšem stále ČR zaostává o 7 bodů za průměrem Evropské unie. Na prvním místě ve světě se umístilo Dánsko s 90 body. Z tohoto porovnání je jasné, že Brazílie má ještě kam stoupat, aby se dalo hovořit o bezkorupční zemi (Kotora, 2024).

Zahraniční obchod

Největšími obchodními partnery v roce 2023 na straně importů jsou pro Brazílii: Čína, USA, Německo. Největšími obchodními partnery v roce 2023 na straně exportů jsou pro Brazílii: Čína, USA, Argentina (UN Comtrade, 2024). Hodnoty a podílové vyjádření těchto největších obchodních partnerů lze vidět v tabulce č. 4.

Tabulka 4: Největší obchodní partneři Brazílie v roce 2023

Země	Podíl na importu do Brazílie (%)	Hodnota importu (mld. USD)	Podíl na exportu z Brazílie (%)	Hodnota exportu (mld. USD)
Čína	22	55,98	31	104,32
USA	16	40,19	11	37,45
Německo	5,4	13,63	1,7	5,65
Argentina	5,0	12,00	5	16,71

Zdroj: vlastní zpracování na základě dat (UN Comtrade, 2024)

Celkový import zboží do Brazílie v roce 2023 ve vyplaceně na palubu (*Free on Board* dále jen FOB) činil 252,7 miliard USD a v případě služeb, dovoz v roce 2022 představoval 79,9 miliard USD. Export zboží Brazílie v roce 2023 (FOB) činil celkem 339,7 miliard USD a v případě služeb dovoz v roce 2022 činil 40,3 miliard USD (UN Comtrade, 2024). Detailní data na export služeb v roce 2023 nejsou v tuto chvíli dostupná, proto je dále podrobněji rozebrán pouze obchod se zbožím.

Tabulka 5: TOP 10 skupin importovaných produktů z celého světa do Brazílie v roce 2023

	HS	Položka	Hodnota (mld. USD)
1	27	Minerální paliva, oleje, destilační produkty	38,98
2	84	Stroje, jaderné reaktory, kotle	35,97
3	85	Elektrické, elektronické zařízení	29,76
4	87	Vozidla jiná než železniční, tramvajová	19,35
5	31	Hnojiva	16,01
6	29	Organické chemikálie	14,02
7	30	Farmaceutické výrobky	11,24
8	39	Plasty	9,74
9	90	Optické, foto, technické, lékařské přístroje	7,7
10	38	Různé chemické produkty	7,31

Zdroj: vlastní zpracování na základě dat (UN Comtrade, 2024)

Z uvedených hodnot importů v tabulce č. 5 vyplývá, že brazilské zemědělství je závislé na dovozu hnojiv. Jedná se dokonce o 5. nejvíce dovážený produkt. Poměrně zajímavou položkou jsou stroje a zařízení právě na výrobu hnojiv. U těchto strojů došlo v červnu roku 2022 k osvobození od cel a daní, a to z důvodu výpadku dodávek, této pro Brazílii velice důležité suroviny. Z toho vyplývá, že při dovozu těchto strojů nebyla cena v průměru navýšena o 35 – 45 % (Michálek, 2023).

Tabulka 6: TOP 10 skupin exportovaných produktů z Brazílie do celého světa v roce 2023

	HS	Položka	Hodnota (mld. USD)
1	27	Minerální paliva, oleje, destilační produkty	55,17
2	12	Semena olejnin, olejnaté plody, obiloviny, semena, plody	54,03
3	26	Rudy, struska a popel	35,05
4	2	Maso a jedlé masné odpadky	22
5	17	Cukry a cukrovinky	15,98
6	10	Obiloviny	14,98
7	72	Železo a ocel	14,62
8	84	Stroje, jaderné reaktory, kotle	14,08
9	87	Vozidla jiná než železniční, tramvajová	12,62
10	23	Zbytky, odpad z potravinářského průmyslu, krmiva	12,5

Zdroj: vlastní zpracování na základě dat (UN Comtrade, 2024)

Jak lze vidět v tabulce č. 6, data podporují již dříve v práci zmíněné tvrzení o specializaci Brazílie na export především primárního sektoru doplněný o stroje a vozidla. Při porovnání dovozů a vývozů zboží Brazílie v roce 2023 lze sledovat větší exporty než importy o 87 miliard USD. Při stejném porovnání u služeb v roce 2022 docházíme k výsledku - 39,6 miliard USD, v tomto případě je import služeb větší než jejich export.

Celkově lze konstatovat, že Brazílie je poměrně závislá na obchodních vztazích s Čínou a USA. Ale je zde i výrazný dovoz z Německa, což nasvědčuje zájmu evropských firem o tento trh. Saldo obchodní bilance skončilo v roce 2023 přebytkem ve výši 98,8 miliard USD (Menezes, 2024). To znamená, že Brazílii se povedlo v roce 2023 vyvézt více zboží a služeb, než dovezla. To naznačuje hospodářskou stabilitu a větší růst.

4 Obchodní výměna mezi ČR a Brazílií

Čtvrtá kapitola této bakalářské práce se nejdříve zaměří na historii obchodních vztahů ČR a Brazílie. Poté přiblíží bilaterální a multilaterální dohody, které se dotýkají obchodních vztahů. Následně porovná obchodní výměnu mezi ČR a Brazílií a představí komoditní strukturu. Na konec představí vybrané české firmy, které s Brazílií obchodují. Cílem kapitoly je komplexní náhled na zahraniční obchod mezi ČR a Brazílií.

4.1 Základní informace o obchodních vztazích ČR a Brazílie

Obchodní a hospodářská spolupráce ČR a Brazílie má již velmi dlouhou historii. Její počátky lze sledovat již po vzniku Československé republiky v roce 1918. Československá republika v této době nachází v Brazílii jak dodavatele, a to převážně surovin, tak odběratele, např. skla, obuvi, textilu. Tyto obchodní vztahy byly přerušeny až 2. světovou válkou, po roce 1945 však došlo k jejich obnově. I přes určité výkyvy lze říci, že obchodní vztahy nikdy nebyly tak zásadně přerušeny. V současnosti mají obchodní vztahy mezi ČR a Brazílií růstovou tendenci, jak bude popsáno v dalších částech práce (Velvyslanectví ČR, 2024).

Právní základ obchodních vztahů

Obchodní politika je určována na úrovni EU a je v její výlučné pravomoci. To znamená, že EU vyjednává a uzavírá obchodní dohody jako celek (European Council, 2023). Z toho vyplývá, že vztahy ČR a Brazílie jsou tímto ovlivněny. Mimo to, má však ČR s Brazílií uzavřené své bilaterální dohody, které se obchodu také dotýkají. Mezi tyto dohody patří například (MZV, 2024):

- Smlouva mezi Českou republikou a Brazílskou federativní republikou o vzájemné správní pomoci v celních otázkách (podepsaná 2012, vstoupila v platnost 30.01.2019)
- Smlouva mezi vládou Československé socialistické republiky a vládou Brazílské federativní republiky o zamezení dvojího zdanění a zabránění daňovému úniku

v oboru daní z příjmu a Protokol (podepsaná 1986, vstoupila v platnost v r. 1990, pro ČR 01.01.1993)

- Dohoda mezi vládou České republiky a vládou Brazilské federativní republiky o hospodářské a průmyslové spolupráci (podepsaná 2008, vstoupila v platnost 20.10.2009)
- Dohoda mezi vládou České republiky a vládou Brazilské federativní republiky o částečném zrušení vízové povinnosti (podepsaná 2004, vstoupila v platnost 03.10.2005)
- Základní dohoda o vědecko-technické spolupráci mezi vládou Československé socialistické republiky a vládou Brazilské federativní republiky (podepsaná 1985, vstoupila v platnost 26.01.1990, pro ČR od 01.01.1993)

Zmíněné dohody usnadňují obchodní vztahy a poukazují na již dlouholetou a aktivní spolupráci mezi ČR a Brazílií. Aktuálně však nejdůležitější je obchodní dohoda mezi EU a Mercosurem. Obecně tato dohoda byla již zmíněna v kapitole základních informací o Brazílii. Tato dohoda zatím nemá zveřejněnou závaznou finální formu, mělo by však dojít již jen k minimálním úpravám. Blíže k této dohodě ve vztahu k ČR, lze uvést, že dohoda postupně odstraní 91 % cel na zboží, které EU (ČR) vyváží do zemí Mercosur. Odhaduje se roční úspora na exportovaném zboží z EU ve výši 4 miliard eur. Dohoda rovněž zruší dovozní clo na 92 % zboží z Mercosuru, které je exportováno do EU (ČR). K odstranění těchto cel dojde postupně v intervalech 4, 10 a 15 let. Základem bude vytvoření přechodné zóny volného obchodu. Strany se dohodly, že ke klasifikaci budou využívat harmonizovaný systém popisu a číselného označování zboží (GRIEGER, 2019). Dohoda a její přílohy řeší také jiné než celní omezení zahraničního obchodu, a to následně (EC, 2024):

- **poplatky a jiné finanční náklady na import a export:** Každá smluvní strana zajistí, že veškeré poplatky na dovoz nebo vývoz, až na cla, budou limitovány a nebudou tak vytvářet ochranu pro domácí produkty nebo nebudou vytvářeny za účelem fiskálních příjmů.
- **importní a exportní licenční postupy:** Strany zajistí, aby všechny dovozní a vývozní licenční postupy byly při uplatňování spravedlivé, nediskriminační a transparentní. Mělo by také docházet k omezování licencí spojených s importem a exportem v případech, kde je to možné.

- **státní obchodní podniky:** Nic v této dohodě nebrání signatářské straně udržovat nebo zakládat státní obchodní podnik, pokud jsou v souladu s článkem XVII GATT 1994. (Jako zajímavost lze uvést, že Brazílie si vyhrazuje právo zachovat nebo určit dovozní a vývozní monopoly v následujících odvětvích: ropa, plyn, jiné uhlovodíky a jaderné nerosty)
- **zákaz množstevních omezení:** Žádná strana nesmí přijmout ani zachovat jakýkoli zákaz nebo omezení dovozu jakéhokoliv zboží druhé strany. Totéž platí i pro vývoz nebo prodeje na vývoz jakéhokoliv zboží určeného pro území druhé strany, ať už uplatněním kvót, licencí nebo jiných opatření až na výjimky.
- **sanitární a fytosanitární opatření:** U těchto opatření se dohoda snaží vyvážit ochranu života a zdraví lidí, zvířat a rostlin na území smluvních stran. Mělo by být zajištěno, aby sanitární a fytosanitární opatření nevytvářela neodůvodněné překážky obchodu mezi stranami. Toho má být dosaženo za pomoci výměny informací a kooperaci při vytváření a revizi těchto opatření.
- **technické překážky obchodu:** Snahou v oblasti technických překážek bude identifikovat a odstraňovat nepotřebné technické překážky, být dostatečně transparentní a kooperovat. Dále zde také bude závazek využívat při úpravách a zavádění mezinárodní standardy, jako jsou například ISO.

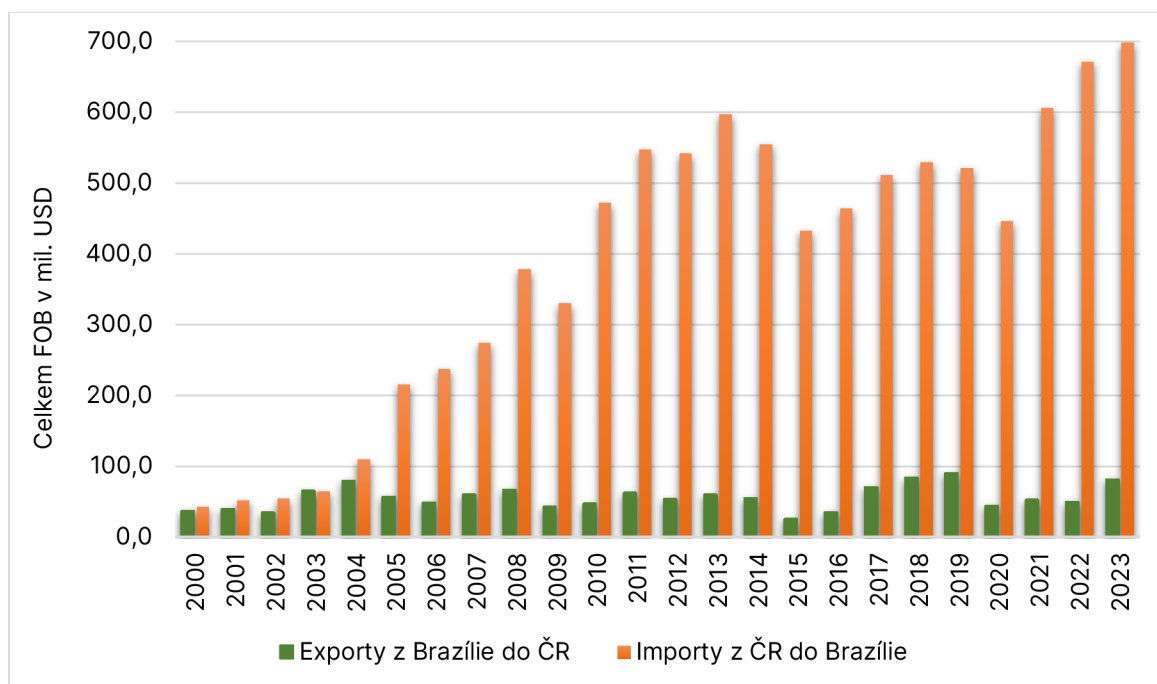
Dá se předpokládat, že pokud dojde k ratifikaci a postupnému naplnění výše zmíněných bodů, dopad na obchodní vztahy bude poměrně velký. Mohlo by dojít k motivaci soukromých společností na obou stranách a rozšíření vzájemného obchodu. Zatím však lze hovořit pouze o odhadech. Proto se další část zaměří na aktuální stav vzájemného zahraničního obchodu mezi ČR a Brazílií.

4.2 Aktuální obchodní výměna

Jak již bylo zmíněno v této kapitole, obchodní vztahy ČR a Brazílie mají dlouhou historii. Tato podkapitola se však zaměří na obchodní vztahy od roku 2000 z důvodu dostupnosti dat. Jak lze vidět na obrázku č. 6, obchodní výměna na začátku tisíciletí byla poměrně vyrovnaná, i když export z ČR stále převyšoval import z Brazílie. Za zlomový se považuje rok 2005, kdy je viditelný skoro dvojnásobný skok v českých exportech oproti roku 2004. Tento skok se dá připisovat extrémnímu navýšení

exportů automobilových součástí, především motorů z ČR do Brazílie (MERCOSUR, 2024a).

Prvním výkyvem v rostoucí tendenci českých exportů do Brazílie je rok 2009, kde se projevila světová krize. Druhý nastal v roce 2014, kdy došlo k ekonomické recesi v Brazílii. Počátky této recese lze nalézt již v roce 2011, kdy došlo k poklesu cen komodit, na kterých je brazilská ekonomika závislá. Situace se ještě poté zhoršila v roce 2015 (ECB, 2016), což vedlo k poklesu poptávky, a tedy i ke snížení importů z ČR. Zotavení brazilské ekonomiky po tomto roce vedlo i k navýšení exportů do ČR. Dalším zásahem poté byla pandemie covid-19 v roce 2020, ale obchod tím byl narušen pouze v tomto roce. Celkově při porovnání obchodní bilance mezi ČR a Brazílií má ČR dlouhodobě kladné saldo. Například v roce 2023 byly exporty ČR do Brazílie ve výši 698,3 mil. USD (FOB) a importy z Brazílie ve výši 81,84 mil. USD (FOB), tedy obchodní bilance skončila se stavem 616,4 mil. USD (FOB) ve prospěch ČR.

Obrázek 6: Obchod se zbožím mezi Brazílií a ČR v letech 2000 až 2023 v USD FOB
Zdroj: vlastní zpracování na základě dat z (MERCOSUR, 2024a)

Pro porovnání by bylo vhodné uvést i jiné trhy, kam ČR exportuje. Dalšími obchodními partnery ČR jsou například Německo, kam v roce 2023 ČR exportovala zboží v hodnotě 83,2 miliard USD, Slovensko 19,6 miliard USD, USA skoro 6 miliard USD

(UN Comtrade, 2024). Exportní destinace Brazílie v roce 2023 jsou pro komparaci např. Čína s 104,3 miliardami USD, USA s 37,5 miliardami USD, Nizozemsko s 12,2 miliardami USD (UN Comtrade, 2024). Při srovnání lze vidět, že vzájemný obchod mezi ČR a Brazílií není ani pro jednu zemi zásadní.

Komoditní struktura

Tabulka 7: TOP 10 položek vyvážených z ČR do Brazílie v roce 2023

	NCM kód	Skupiny produktů	mil. USD (FOB)
1	73044190	Trubky ze železa nebo oceli, tažené nebo válcované za studena	46,1
2	90292010	Ukazatele rychlosti a otáčkoměry	25,2
3	27081000	Smolný dehet získaný z minerálního dehtu	17,7
4	11071010	Slad nepražený, celý nebo řezaný	17,5
5	84133020	Vstřikovače paliva pro dieselový motor	14,6
6	87089990	Ostatní díly a příslušenství pro traktory a motorová vozidla	13,2
7	85299090	Ostatní díly a součásti pro dálkové ovládání rozhlasových přijímačů, televizních kamer a videokamer	13,0
8	85272100	Zařízení na záznam zvuku nebo přehrávání zvuku	13,0
9	90271000	Přístroje pro analýzu plynů nebo kouře	12,7
10	88073000	Ostatní části a součásti letadel, vrtulníků nebo bezpilotních letadel zboží čísel 88.01, 88.02 nebo 88.0	12,1

Zdroj: vlastní zpracování na základě dat z (MERCOSUR, 2024a)

Z tabulky č. 7 vyplývá, že export ČR do Brazílie se zaměřuje především na produkty kovodělného, automobilového, chemického, elektrotechnického a leteckého průmyslu. Celkově největší podíl z TOP produktů mají součástky pro automobilový průmysl. To lze zdůvodnit snahou evropských exportérů optimalizovat celní náklady, důvodem je, že dovoz kompletních automobilů do Brazílie je zatížen 35% clem. Zato automobilové součástky se pohybují mezi 14 – 18 % (EC, 2024).

Tabulka 8: TOP 10 položek dovážených z Brazílie do ČR v roce 2023

	NCM kód	Skupiny produktů	mil. USD (FOB)
1	84133010	Čerpadla na palivo pro spalovací motory	27
2	24012030	Nezpracovaný tabák; odpad z tabáku	9,8
3	87089100	Chladiče pro traktory a motorová vozidla	7,4
4	84099914	Ventily sací nebo vypouštěcí, pro vznětové motory	4,1
5	85322200	Elektrolytické kondenzátory, z hliníku	3,4
6	84291190	Ostatní buldozery a úhlové buldozery, ze setrvačníku	2,9
7	85369090	Ostatní přerušovače, el. obvody	2,4
8	84295199	Ostatní nakladače/nakladače s lopatou, z čelních nakladačů s lopatou	2,1
9	85389090	Ostatní části el. obvodů spínacích přístrojů	2
10	84292090	Ostatní třídíče a srovnávače	1,1

Zdroj: vlastní zpracování na základě dat z (MERCOSUR, 2024a)

V tabulce č. 8 lze vidět export Brazílie do ČR. Brazílie dodává do ČR především části motorových vozidel a dále produkty z odvětví tabákového a elektrotechnického průmyslu. V porovnání jsou však hodnoty exportovaných produktů z Brazílie do ČR velmi nízké.

Vybrané společnosti

Konkrétně nelze určit, kolik českých firem provozuje svou činnost na brazilském trhu ani obráceně, kolik brazilských působí na tom českém. Ale pravděpodobně se jedná o nižší desítky českých firem, které působí v Brazílii. Zdá se, že počet firem se také v posledních letech nijak výrazně nezměnil. I když potenciál tohoto trhu zatím zůstává z velké části nevyužitý (MPO, 2024). Je zde však i několik firem, které se svým úspěchem na tomto zahraničním trhu netají. Právě na pár ukázek úspěšných firem se zaměří další část této kapitoly.

AVAST

Společnost AVAST je českou firmou, která nabízí primárně antivirový program stejného názvu. Základní verze tohoto programu je zdarma, lze si však koupit placenou verzi, která má další funkce. Na brazilském trhu se této firmě povedlo být velice úspěšnou. Tomuto úspěchu napomohla lokalizace. První úpravou byl překlad

do portugalštiny. Druhou byla úprava ceny dle konkurence. Třetí byla možnost platit i jinými způsoby než platební kartou. Poslední byla možnost koupit si tento antivirový program na splátky (BUSSINESSINFO, 2015).

TATRA Trucks

Další velmi úspěšnou firmou na brazilském trhu je TATRA Trucks, která je českou společností s dlouholetou historií. Na tomto zahraničním trhu se firma zaměřovala především na vojenská vozidla, kterých dodala řádově stovky kusů. Mimo to také spolupracovala se společností Avibras, pro jejíž zbraňové systémy dodávala společnost podvozky Tatra (Tatra, 2024). V roce 2022 ve státě Paraná (jedná se o velké průmyslové centrum v Brazílii), otevřela svou první zahraniční továrnu. Předpokládá se, že tato továrna bude zásobovat celou Jižní Ameriku a také bude schopna exportovat i do Afriky (Ramos, 2021). Továrna by měla být schopna postupně vyrábět od 225 do 800 vozů ročně již v roce 2025. Měla by vytvořit kolem 300 pracovních míst. Její zaměření bude na nákladní vozidla typu off-road pro potřeby zemědělství, důlního průmyslu a těžbu dřeva (Kašina, 2020).

Colt CZ Group SE

Colt CZ Group SE je vlastněna mateřskou společností Česká zbrojovka Partners SE. Obecně se tento holding zabývá výrobou zbraní a munice pro státní složky, lov, osobní ochranu a sportovní střelbu. Aktuálně asi největší obchodní spoluprací se stal obchod mezi Colt CZ Group SE a společností CBC Europe S.à r.l. Tyto dvě společnosti uzavřely dohodu o odkoupení společnosti Sellier & Bellot. Společnost Sellier & Bellot je českou firmou zaměřenou na výrobu munice a komponentů do ručních zbraní. Od roku 2009 byla tato společnost vlastněna firmou CBC Europe S.à r.l. V roce 2023 došlo k již zmíněné dohodě a Colt CZ Group SE odkoupil Sellier & Bellot, a to za částku 350 mil. USD. Došlo také k emisi nových akcií, které získá společnost CBC Europe S.à r.l., výše těchto akcií je odhadovaná na 27-28 %, nicméně k upřesnění dojde po auditu hospodářských výsledků společností za rok 2023. Tímto se společnost CBC Europe S.à r.l. stane druhým největším akcionářem společnosti Colt CZ Group SE a zároveň CBC Europe S.à r.l. bude skrze svou dceřinou společnost pokračovat v prodeji munice společnosti Sellier & Bellot na brazilském trhu (Colt CZ Group SE, 2023).

AERO Vodochody AEROSPACE

Jedná se o českou společnost zabývající se vývojem, výrobou, prodejem a servisem vojenských i civilních letadel. Již několik let společnost spolupracuje s brazilskou firmou Embraer na letounech C-390 Millennium. Jedná se o moderní letadla pro vojenské účely, která jsou schopna přepravy vojáků i nákladu, tankování jiných letadel za letu nebo fungování i jako letecká nemocnice. Pro tato letadla společnost AERO dodává některé komponenty, jako jsou například zadní části trupu, nákladové rampy a všechny dveře letounu (AERO, 2024). Zároveň je Ministerstvem obrany ČR momentálně zvažován nákup těchto letounů C-390 Millennium. Armáda ČR totiž v tuto chvíli nedisponuje letouny, které by byly schopny letu na střední a dlouhé vzdálenosti, tedy minimálně 12 hodin, a zároveň byly schopny vzletu z nebezpečných letišť, čehož tento letoun schopen je (Ministerstvo obrany ČR, 2023).

I když potenciál tohoto trhu zatím není plně využitý, lze nalézt i velmi úspěšné exportní případy, jako jsou například zmíněné společnosti, tedy kybernetická bezpečnost poskytovaná společností AVAST a nákladní vozidla vyráběná společností TATRA Trucks. Mimo tyto společnosti, jsou české firmy zastoupeny na brazilském trhu také v odvětví zdravotnictví, například společnost LINET, která vyrábí nemocniční lůžka (LINET, 2024). Dále stavebnictví PragoTec zaměřující se především na cementářský průmysl (PragoTec, 2024). Na druhou stranu brazilských firem, které by působily na českém trhu, je v porovnání ještě méně. Za významné se dají převážně považovat jen zmíněné spolupráce mezi COLT CZ a CBC, AERO Vodochody AEROSPACE a Embraer.

Potenciální odvětví

Díky velikosti brazilského trhu a stále velkým možnostem k výstavbě a modernizaci, může být pro české exportéry zajímavých hned několik odvětví, kam by bylo možné vstoupit. Několik z těchto potenciálně zajímavých odvětví a projektů je dále rozebráno (Michálek, 2024):

Zemědělské a potravinářské technologie – lze považovat za potencionálně úspěšné odvětví pro český export. Jak již bylo uvedeno, Brazílie má velmi silné zemědělství, kde lze najít uplatnění pro české firmy. Například v oblasti nových technologií a modernizace vozového parku. Dále zmíněný výpadek hnojiv, a tedy podpora

továren na jejich produkci. Taktéž lze uvést i třeba stroje na automatizaci v potravinářském průmyslu.

Nové technologie a služby ICT – Postupný přechod na digitální dokumenty a s tím spojená nutnost ochrany dat ve federálních a státních institucích.

Stavebnictví a infrastruktura – Modernizace a rekonstrukce rodinných domů a také rezidenční projekty ve velkých městech. Další možnou příležitostí je modernizace dálnic. Brazílie má totiž poměrně rozsáhlé dálnice, zpevněná je však asi jen 1/5 jejich rozsahu (Cabello et al., 2020). Je zde také zájem o zrenovování přístavů a dostavby letišť.

Za momentálně zajímavé projekty pro české firmy lze považovat plán na výstavbu solárních panelů ve státě Piauí a druhou expanzi větrných elektráren také v tomto státě (Now.Solar, 2023). Perspektivou je také rozšiřování datových center ve státě Ceará. Ve městě São Paulo se chystá výstavba dvou meziměstských vlakových linek o délce 12 km, které mají mít celkem 21 zastávek a z toho jednu společnou (Passos, 2023).

4.3 Vyhodnocení aktuálního stavu

Historicky má ČR s Brazílií dobré politické i obchodní vztahy. Z hlediska celkové ekonomiky země, je Brazílie stále spíše okrajovou destinací a není pro českou ekonomiku zásadním trhem. Brazílie je totiž aktuálně jako obchodní partner pro ČR na 45. místě podle hodnoty exportů a ČR pro Brazílii na 104. místě (UN Comtrade, 2024). Je zde však již od roku 2004 stoupající exportní tendence. Dominantním exportním odvětvím je automobilový průmysl. Počet českých firem na brazilském trhu se v posledních letech nijak výrazně nezměnil a pohybuje se v nižších desítkách. Aktuálně úspěšné společnosti se zabývají kyberbezpečností, nákladními vozidly, zbrojním průmyslem a letectvím. Z důvodu aktuálně platných značně vysokých tarifních bariér a rozsáhlým netarifním bariérám, je prudký nárůst na tomto zahraničním trhu ze strany českých firem nepravděpodobný. To by však mohla změnit obchodní dohoda EU-Mercosur. V případě její ratifikace by došlo k odstranění většiny

bariér a Brazílie by se mohla stát velice zajímavým trhem. Je zde, jak bylo zmíněno, řada potenciálních odvětví a projektů, které mohou být pro české firmy slibné.

Brazílie dlouhodobě spíše stagnuje ve svém účinkování na českém trhu. Ale i přes to zde má určitou působnost, jejími dominantními exportními položkami jsou části motorových vozidel. Za větší projekty brazilských společností lze považovat spolupráci na letadlech a nově získaný podíl na zbrojním průmyslu. V případě ratifikace obchodní dohody mezi EU-Mercosur, dojde k usnadnění přístupu brazilským společnostem na evropský (český) trh, což by mohlo motivovat brazilské firmy ke zvýšení svých aktivit na českém trhu.

Závěr

Historicky nejstarší a nejrozšířenější formou ekonomických vztahů mezi státy je zahraniční obchod. Cílem této práce bylo zkoumat vývoj zahraničního obchodu mezi ČR a Brazílií a identifikovat faktory, které mají nebo potencionálně mohou mít vliv na jeho průběh. K dosažení tohoto cíle byly porovnány importy a exporty včetně komoditní struktury. Také byly popsány tarifní a netarifní bariéry včetně obchodní dohody EU-Mercosur.

Politika v zahraničním obchodě byla vymezena na začátku první kapitoly. Poté byly rozebrány základní směry, liberalismus a protekcionismus. Směrem podporujícím zahraniční obchodní spolupráci je liberalismus. Za jednu ze základních teorií liberalismu lze pokládat teorii komparativních výhod. Protekcionismus v dnešním světě se snaží chránit domácí výrobce před zahraniční konkurencí.

Druhá kapitola nejprve představila obchod jako směnu komodit za peníze a následně vymežila definici zahraničního obchodu. Dále se kapitola věnovala ukazatelům zahraničního obchodu, které umožňují porovnávat zapojení jednotlivých ekonomik do zahraničního obchodu. Pro srovnatelnost dat v čase byly také představeny podmínky časových řad. Dále byly uvedeny klasifikace SITC a HS. V neposlední řadě byl v kapitole věnován prostor tarifním a netarifním bariérám, kde byly vysvětleny rozdíly mezi těmito kategoriemi a také jejich určitá členění nebo v případě tarifních způsob výpočtu. Velmi důležité bylo vysvětlení členění netarifních bariér dle UNCTAD, které rozděluje netarifní bariéry do 16 skupin označených písmeny od A do P.

Třetí kapitola začala uvedením obecných informací o Brazílii. Například se jednalo o geografii a obyvatelstvo. První část kapitoly tedy poukázala na to, že Brazílie je 5. největší zemí světa dle rozlohy a její počet obyvatel se pohybuje s 215 mil. na 7. místě nejlidnatějších zemí světa, dle HDP je 9. největší zemí světa. Následující podkapitola rozebrala členství Brazílie v hospodářském uskupení Mercosur. Obecně upozornila na obchodní dohodu mezi EU-Mercosur, která má potenciál zásadně ovlivnit obchodní vztahy mezi těmito uskupeními. Byla zde také porovnána celní zátěž mezi EU (ČR) a Brazílií, bylo zjištěno, že Brazílie využívá větší celní zatížení, u pěti z osmi skupin v průměrných hodnotách dokonce nad 10 %. Následně byly rozebrány

netarifní bariéry, které poukazují na protekcionistické tendence Brazílie. Důkazem toho je, že Brazílie využívá více než 1300 netarifních bariér, pro porovnání, EU (ČR) využívá pouze necelých 550. Třetí podkapitola porovnála ČR a Brazílii s využitím různých makroekonomických ukazatelů. Například bylo poukázáno na již několikaletou stagnaci brazilské ekonomiky v HDP na osobu v paritě kupní síly, který se pohybuje kolem 15 000 USD již od roku 2010. Pro porovnání ČR dosáhla v roce 2022 hodnoty 41 053 USD.

Potvrdila se také poměrně malá otevřenost brazilské ekonomiky, která dosáhla hodnoty pouze 39 % při porovnání obratu zahraničního obchodu vůči HDP. Oproti Brazílii dosáhla ČR hodnoty 152 %, což poukazuje na velmi liberální postoje a značnou otevřenost ekonomiky. A jako poslední rozebrala podkapitola hlavní obchodní partnery Brazílie a komoditní strukturu. Hlavními obchodními partnery Brazílie jsou Čína, USA, Německo a Argentina. Právě zmíněné Německo naznačuje, že Brazílie může být zajímavou zemí pro tuzemské exportéry.

Navazující čtvrtá kapitola popsala obchodní výměnu ČR a Brazílie. První, na co se kapitola zaměřila, byl krátký souhrn historie mezi ČR a Brazílií a následně bilaterální dohody. Podrobněji byla také rozebrána obchodní dohoda EU-Mercosur a co by mohla znamenat její ratifikace pro obchodní vztahy v případě obchodu s ČR. Zásadní by bylo například odstranění 91 % cel na zboží, které EU (ČR) vyváží do zemí Mercosur, výsledkem toho by měla být roční úspora 4 miliard eur pro exportéry z EU. Dohoda by měla také odstranit část netarifních bariér, a tím zásadně usnadnit zahraniční obchod. Druhá podkapitola vymezila aktuální obchodní výměnu.

Bylo zjištěno, že export zboží z ČR do Brazílie dosáhl v roce 2023 hodnoty téměř 700 mil. USD (FOB). A import z Brazílie do ČR dosáhl hodnoty skoro 82 mil. USD (FOB). Následně se kapitola zaměřila na komoditní strukturu, bylo zjištěno, že tři hlavní produkty exportované z ČR do Brazílie, jsou trubky ze železa nebo oceli, ukazatele rychlosti společně s otáčkoměry a smolný dehet. Celkově převládají produkty automobilového průmyslu. ČR importuje z Brazílie především čerpadla na palivo pro spalovací motory, nezpracovaný tabák a chladiče pro traktory a motorová vozidla. Následně došlo k představení potenciálních příležitostí pro české exportéry, bylo uvedeno také několik příkladů firem působících mezi ČR a Brazílií. Poslední podkapitola vyhodnocovala momentální stav vzájemného obchodu.

Poukázala na nižší desítky firem, které momentálně provozují obchodní vztahy mezi ČR a Brazílií. Momentálně je Brazílie jako obchodní partner pro ČR až na 45. místě a ČR pro Brazílii na 104. místě dle množství exportů. Podkapitola uvedla také vhodnost vyčkat na ratifikaci obchodní dohody EU-Mercosur.

Při vyhodnocování zahraničního obchodu mezi ČR a Brazílií bylo využito různých publikací a dokumentů mezinárodních institucí. Statistická data byla čerpána především z World Bank Open Data, Mercosur, WITS a UN Comtrade. K vyhodnocení získaných dat byla využita komparativní metoda, deskriptivní analýza a částečně i deduktivní metoda.

Seznam použité literatury

AERO, 2024. Spolupráce. online. In: *AERO Vodochody AEROSPACE*. Dostupné z: <https://www.aero.cz/spoluprace/>. [citováno 2024-03-31].

ARLT, Josef, 2003. *Finanční časové řady*. Grada Publishing a.s. ISBN 978-80-247-0330-5.

BALL, Terence; Richard DAGGER; Harry K. GIVETZ a Kenneth MINOGUE, 2023. Liberalism - Rights, Equality, Freedom | Britannica. online. In: *Britannica*. Dostupné z: <https://www.britannica.com/topic/liberalism>. [citováno 2024-02-18].

BRITANNICA, 2024. Britannica Money. online. In: *Britannica*. Dostupné z: <https://www.britannica.com/money/protectionism>. [citováno 2024-03-06].

BUSSINESSINFO, 2015. Recept pro export: Avast se prosadil v Brazílii díky sázce na místní jazyk a lokální platební metody. In: *BusinessInfo.cz*. 2015-10-14. Dostupné z: <https://www.businessinfo.cz/navody/recept-pro-export-avast-se-prosadir-v-brazilii-diky-sazce-na-mistni-jazyk-a-lokalni-platebni-metody/>. [citováno 2024-03-30].

BUSSINESSINFO, 2022. Brazílie. In: *BusinessInfo.cz*. 2022-. Dostupné z: <https://www.businessinfo.cz/navody/brazilie-souhrna-teritorialni-informace/>. [citováno 2024-02-11].

CABELLO, Richard; Bernardo TAVARES DE ALMEIDA a Rafael Maia ALVES, 2020. Scaling private sector participation to build better roads in Brazil. online. In: *World Bank Blogs*. Dostupné z: <https://blogs.worldbank.org/en/ppps/scaling-private-sector-participation-build-better-roads-brazil>. [citováno 2024-04-01].

CELNÍ SPRÁVA ČR, 2023. CLO | Celní správa ČR. online. In: *Celní správa ČR*. Dostupné z: <https://www.celnisprava.cz/cz/clo/Stranky/default.aspx>. [citováno 2023-12-30].

CFR, 2023. Deforestation in the Amazon. online. In: *Council on Foreign Relations*. Dostupné z: https://www.cfr.org/amazon-deforestation/?utm_medium=social_share&utm_source=fb&utm_campaign=amazon-2022. [citováno 2024-02-17].

CIA, 2024. Brazil. online. In: *CIA The World Factbook*. Central Intelligence Agency. Dostupné z: <https://www.cia.gov/the-world-factbook/countries/brazil/>. [citováno 2024-02-11].

COLT CZ GROUP SE, 2023. Colt CZ Group SE kupuje tradičního českého výrobce malorážové munice Sellier & Bellot. online. In: *Colt CZ Group SE*. Dostupné z: <https://www.coltczgroup.com/media-tiskove-zpravy/colt-cz-group-se-kupuje-tradicniho-ceskeho-vyrobce-malorazove-munice-sellier-bellot>. [citováno 2024-03-31].

ČESKO, 2000. Zákon o některých opatřeních při vývozu nebo dovozu výrobků a o licenčním řízení a o změně některých zákonů. Dostupné z: <https://www.e-sbirka.cz/sb/2000/62/2000-07-01?f=automatick%C3%A1%20licen&zalozka=text>.

ČNB, 2023. Zavedení nového manuálu platební bilance (BPM6) - Česká národní banka. online. In: *Česká národní banka*. Dostupné z: https://www.cnb.cz/cs/statistika/platebni_bilance_stat/zavedeni-noveho-manualu-platebni-bilance-bpm6/. [citováno 2024-01-22].

ČNB, 2024. Téma: Inflace na ústupu - Česká národní banka. online. In: *Česká národní banka*. Dostupné z: <https://www.cnb.cz/cs/menova-politika/inflacni-cil/tema-inflace/index.html>. [citováno 2024-02-22].

ČSÚ, 2014. Česká ekonomika po třech čtvrtinách roku 2012. online. In: *Český statistický úřad*. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/czso/fd002a259c>. [citováno 2024-03-09].

ČSÚ, 2019. Počet obyvatel České republiky na 1km² | Století statistiky. online. In: *Český statistický úřad*. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/stoletistatistiky/pocet-obyvatel-na-1km2>. [citováno 2024-02-11].

DANIELS, John Day; Lee H. RADEBAUGH; Daniel P. SULLIVAN a Reid William CLICK, 2022. *International business: environments & operations*. Seventeenth Edition, Global Edition. Harlow London: Pearson Education Limited. ISBN 978-1-292-40327-4.

DELIVORIAS, Angelos, 2022. *Brazil's economy Challenges for the new president*. Webové sídlo. Dostupné z: [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2022/738196/EPRS_BRI\(2022\)738196_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2022/738196/EPRS_BRI(2022)738196_EN.pdf). [citováno 2024-02-22].

DUMITRESCU, Iulia Monica, 2019. Brazil Export Sectors. A Comparative Example with the European Market. online. *Revista de Management Comparat International*, roč. 20, č. 5, s. 519–529. Dostupné z: <https://doi.org/10.24818/RMCI.2019.5.519>.

EC, 2019. EU and Mercosur reach agreement on trade. online. In: *European Commission*. Dostupné z: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/IP_19_3396. [citováno 2024-02-17].

EC, 2023a. Generalised Scheme of Preferences. online. In: *European Commission*. Dostupné z: https://policy.trade.ec.europa.eu/development-and-sustainability/generalised-scheme-preferences_en. [citováno 2024-02-18].

EC, 2023b. Předcházení technickým překážkám obchodu | TRIS - European Commission. online. In: *European Commission*. Dostupné z: <https://technical-regulation-information-system.ec.europa.eu/cs/home>. [citováno 2024-01-13].

EC, 2024. EU-Mercosur: Text of the agreement. online. In: *European Commission*. Dostupné z: https://policy.trade.ec.europa.eu/eu-trade-relationships-country-and-region/countries-and-regions/mercosur/eu-mercosur-agreement/text-agreement_en. [citováno 2024-03-13].

ECB, 2016. What is driving Brazil's economic downturn? online. č. 1. Dostupné z: https://www.ecb.europa.eu/pub/pdf/other/eb201601_focus01.en.pdf.

ECLA, 2020. *Preliminary Overview of the Economies of Latin America and the Caribbean* ■ 2020online. The Economic Commission for Latin America. Dostupné z: <https://repositorio.cepal.org/server/api/core/bitstreams/e846340c-7f8a-4f05-8b66-8f63915aecfa/content>.

EU, 2024. Fakta a čísla, obyvatelstvo EU | Evropská unie. online. In: *Evropská unie*. Dostupné z: https://european-union.europa.eu/principles-countries-history/key-facts-and-figures/life-eu_cs. [citováno 2024-02-11].

EUROPEAN COUNCIL, 2023. Obchodní politika EU. online. In: *Council of the European Union*. Dostupné z: <https://www.consilium.europa.eu/cs/policies/trade-policy/>. [citováno 2024-03-13].

FOJTÍKOVÁ, Lenka, 2009. *Zahraničně obchodní politika ČR: historie a současnost; (1945 - 2008)*. Vyd. 1. Beckova edice ekonomie. Praha: Beck. ISBN 978-80-7400-128-4.

FOX BRASIL, 2023. NCM vs HS Code: What they are and the differences between them - FOX Brasil. online. In: *FOX Brasil*. Dostupné z: <https://foxbrasil.com/blog/2023/12/15/ncm-vs-hs-code-what-they-are-and-the-differences-between-them/>. [citováno 2024-04-04].

GRIEGER, Gisela, 2019. The trade pillar of the EU-Mercosur Association Agreement. online. 2019-08-01. Dostupné z: [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2019/640138/EPRS_BRI\(2019\)640138_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2019/640138/EPRS_BRI(2019)640138_EN.pdf).

IMF, 2024. World Economic Outlook (April 2024) - GDP, current prices. online. In: *International Money Fund*. Dostupné z: <https://www.imf.org/external/datamapper/NGDPD@WEO>. [citováno 2024-04-23].

ITA, 2023a. Brazil - Trade Barriers. online. In: *International Trade Administration*. Dostupné z: <https://www.trade.gov/country-commercial-guides/brazil-trade-barriers>. [citováno 2024-03-11].

ITA, 2023b. Czech Republic - Trade Barriers. online. In: *International Trade Administration*. Dostupné z: <https://www.trade.gov/knowledge-product/czech-republic-trade-barriers>. [citováno 2024-03-14].

KALÍNSKÁ, Emilie; Radek ČAJKA; Iveta ČERNÁ; Ilya BOLOTOV a Ludmila ŠTĚRBOVÁ, 2010. *Mezinárodní obchod v 21. století*. Praha: Grada Publishing, a.s. ISBN 978-80-247-3396-8.

KAŠINA, Ondřej, 2020. TATRA má zájem otevřít továrnu na výrobu nákladních automobilů v Brazílii. In: *BusinessInfo.cz*. 2020-09-06. Dostupné z: <https://www.businessinfo.cz/clanky/tatra-ma-zajem-otevrit-tovarnu-na-vyrobu-nakladnich-automobilu-v-brazilii/>. [citováno 2024-03-31].

KERR, William Alexander a James D. GAISFORD, 2007. *Handbook on International Trade Policy*. Edward Elgar Publishing. ISBN 978-1-84376-939-2.

KOTORA, David, 2024. Česko stále zaostává za průměrem EU, ukazuje Index vnímání korupce. online. In: *Transparency International*. Dostupné z: <https://www.transparency.cz/cpi2023/>. [citováno 2024-03-09].

KRUGMAN, Paul R.; Maurice OBSTFELD a Marc J. MELITZ, 2023. *International economics: theory & policy*. Twelfth edition, global edition. Harlow, England London New York Boston San Francisco Toronto Sydney Dubai Singapore Hong Kong Tokyo Seoul Taipei New Delhi Cape Town Sao Paulo Mexico City Madrid Amsterdam Munich Paris Milan: Pearson. ISBN 978-1-292-40971-9.

LIMA, Fabiano Roberto Santos de a Jódiney Benedito MARQUES, 2019. Macroeconomic Determinants of Unemployment in Brazil: An ARDL Approach. online. *Modern Economy*, roč. 10, č. 7, s. 1744–1758. Dostupné z: <https://doi.org/10.4236/me.2019.107112>.

LINET, Internet Projekt, 2024. Kontakt. online. In: *Linet*. Dostupné z: <https://www.linnet.com/cs/kontakt>. [citováno 2024-04-01].

MENEZES, Fabiane Ziolla, 2024. Brazil delivers record trade surplus in 2023. online. In: *The Brazilian Report*. Dostupné z: <https://brazilian.report/liveblog/politics-insider/2024/01/06/brazil-delivers-record-trade-surplus-in-2023/>. [citováno 2024-04-06].

MERCOSUR, 2024a. MERCOSUR - SM - UTECEM. online. In: *Secretariat of MERCOSUR*. Dostupné z: <https://estadisticas.mercosur.int>. [citováno 2024-04-03].

MERCOSUR, 2024b. MERCOSUR Official Website. online. In: *MERCOSUR*. Dostupné z: <https://www.mercosur.int/en/>. [citováno 2024-04-01].

MICHÁLEK, Jan, 2023. Brazílie – výzvy, příležitosti a specifika trhu. online. In: *CzechTrade*. Dostupné z: https://www.czechtrade.cz/getattachment/aa992f9b-4687-4fc1-bf57-fcf2434d0778/Michalek_Brazilie_2023_final.pdf.

MICHÁLEK, Jan, 2024. Brazílie obchodní potenciál. online. In: *CzechTrade*. Dostupné z: <https://publiccontent.sinpro.cz/PublicFiles/2024/03/06/CzechTrade%20Braz%C3%ADlie%20-%20Jan%20Mich%C3%A1lek-141455403.pdf>.

MINISTERSTVO OBRANY ČR, 2023. Ministerstvo obrany zahájilo jednání se společností Embraer o pořízení letounů C-390 Millennium. online. In: *Ministerstvo obrany České republiky*. Dostupné z: <https://mocr.army.cz/informacni-servis/zpravodajstvi/ministerstvo-obrany-zahajilo-jednani-se-spolecnosti-embraer-o-porizeni-letounu-c-390-millennium--246937/>. [citováno 2024-03-31].

MPO, 2024. *Ministerstvo průmyslu a obchodu České republiky – interní informace*.

MZV, 2024. Mezinárodní smlouvy | Ministerstvo zahraničních věcí České republiky. online. In: *Ministerstvo zahraničních věcí České republiky*. Dostupné z: https://mzv.gov.cz/jnp/cz/encyklopedie_statu/jizni_amerika/brazilie/smlouvy/index.html. [citováno 2024-03-13].

NOW.SOLAR, 2023. New solar and wind power facilities in Piauí this year will total 601 MW together. In: *Solar Now*. 2023-11-06. Dostupné z: *Solar Now*,

<https://now.solar/2023/11/06/new-solar-and-wind-power-facilities-in-piaui-this-year-will-total-601-mw-together/>. [citováno 2024-04-01].

OFFICE OF THE HISTORIAN, 2024. Milestones: 1969–1976 - Office of the Historian. online. In: *Office of the Historian*. Dostupné z: <https://history.state.gov/milestones/1969-1976/oil-embargo>. [citováno 2024-03-06].

PASSOS, Renata, 2023. São Paulo plans to build two city-centre light rail lines. online. In: *International Railway Journal*. Dostupné z: <https://www.railjournal.com/regions/central-south-america/sao-paulo-plans-to-build-two-city-centre-light-rail-lines/>. [citováno 2024-04-01].

POLÁK, Petr; Nikol POLÁKOVÁ a Anna TLUSTÁ, 2020. How Bad Are Trade Wars? Evidence from Tariffs. 2020.

PRAGOTEC, 2024. PragoTec - Projetos, Equipamentos & Serviços Ltda. online. In: *PragoTec*. Dostupné z: <https://www.pragotec.com.br/>. [citováno 2024-04-01].

RAMOS, Andrea, 2021. Tatra mostra caminhos que serão feitos no Paraná e confirma estreia no Brasil. In: *Estradão*. 2021-06-23. Dostupné z: <https://estradao.estadao.com.br/caminhoes/tatra-mostra-caminhoes-que-serao-feitos-no-parana-e-confirma-estrela-no-brasil/>. [citováno 2024-03-31].

ROMERO, Simon, 2016. Dilma Rousseff Is Ousted as Brazil's President in Impeachment Vote. online. *The New York Times*. 2016-08-31. ISSN 0362-4331. Dostupné z: <https://www.nytimes.com/2016/09/01/world/americas/brazil-dilma-rousseff-impeached-removed-president.html>.

ROY, Diana, 2022. Brazil's Global Ambitions. online. In: *Council on Foreign Relations*. Dostupné z: <https://www.cfr.org/background/brazils-global-ambitions>. [citováno 2024-02-14].

SVATOŠ, Miroslav, 2009. *Zahraniční obchod: teorie a praxe*. 1. vyd. Praha: Grada. ISBN 978-80-247-2708-0.

TATRA, 2024. Tatra se poprvé představí na veletrhu LAAD Defence & Security 2024 v Brazílii:: Tatra.cz. online. In: *Tatra*. Dostupné z: <https://www.tatra.cz/o-spolecnosti/tisk-a-media/novinky-a-clanky/tatra-se-poprve-predstavi-na-veletrhu-laad-defence-a-security-2024-v-brazilii/>. [citováno 2024-03-31].

TRAINS, 2024. TRAINS Online. online. In: *TRAINS*. Dostupné z: <https://trainsonline.unctad.org/home>. [citováno 2024-03-14].

TÜV SÜD, 2024. Certifikace INMETRO pro vozidla a autodíly. online. In: *TÜV SÜD*. Dostupné z: <https://www.tuvsud.com/cs-cz/odvetvi/mobilita-a-automobilovy-prumysl/vyrobci-vozidel-oem/certifikace-inmetro>. [citováno 2024-04-23].

UN COMTRADE, 2024. UN Comtrade Database. online. In: *UN Comtrade Database*. Dostupné z: <https://comtradeplus.un.org/>. [citováno 2024-04-25].

UNCTAD, 2010. Non-Tariff Measures: Evidence from Selected Developing Countries and Future Research Agenda. online. *SSRN Electronic Journal*. 2010. Dostupné z: <https://doi.org/10.2139/ssrn.1744076>.

UNCTAD, 2019. *International Classification of Non-Tariff Measures 2019*. online. UN. Dostupné z: <https://doi.org/10.18356/33bf0bc6-en>.

UNCTAD, 2022. *Generalized System of Preferences: Handbook on the Scheme of the European Union*. online. United Nations. Dostupné z: <https://doi.org/10.18356/9789210011785>.

UNSD (ed.), 2006. *Standard international trade classification revision 4*. online. Statistical papers, no. 34, rev. 4. New York: United Nations. ISBN 978-92-1-161493-0. Dostupné z: https://unstats.un.org/unsd/publication/SeriesM/SeriesM_34rev4E.pdf.

VELVYSLANECTVÍ ČR, 2024. Bilaterální vztahy | Velvyslanectví České republiky v Brasílii. online. In: *Velvyslanectví České republiky v Brasílii*. Dostupné z: https://mzv.gov.cz/brasilia/cz/zakladni_informace_o_brazilii/bilateralni_vztahy/index.html. [citováno 2024-03-13].

VOLPON, Tony, 2016. Why is Inflation so High and Volatile in Brazil? A Primer. online. 2016-11-01. Dostupné z: <https://papers.ssrn.com/abstract=2870952>.

WB, 2024. World Bank Open Data. online. In: *World Bank Open Data*. Dostupné z: <https://databank.worldbank.org/source/world-development-indicators>. [citováno 2024-02-22].

WCO, [s. a.]. What is the Harmonized System (HS)? online. In: *World Customs Organization*. Dostupné z: <https://www.wcoomd.org/en/topics/nomenclature/overview/what-is-the-harmonized-system.aspx>. [citováno 2024-03-14].

WITS, 2024. World Integrated Trade Solution (WITS) | Data on Export, Import, Tariff, NTM. online. In: *World Integrated Trade Solution*. Dostupné z: <https://wits.worldbank.org/>. [citováno 2024-03-02].

WORLDSTEEL, 2024. December 2023 crude steel production and 2023 global crude steel production totals. In: *worldsteel.org*. 2024-01-25. Dostupné z: <https://worldsteel.org/media-centre/press-releases/2024/december-2023-crude-steel-production-and-2023-global-totals/>. [citováno 2024-02-18].

WTO, 2023. Agreement on Technical Barriers to Trade. online. In: *World Trade Organization*. Dostupné z: https://www.wto.org/english/docs_e/legal_e/17-tbt_e.htm. [citováno 2024-01-14].